

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014.02 Середня освіта. Мова та література (англійська)

на тему: **Методика формування потенційного
англомовного словника учнів старшої школи**

ДРСОА.018046.01.21

Виконала: студентка 2-го курсу
група СОАм-22-1

_____ В. Р. Ковальчук

Керівник
канд. пед. наук, доц.

_____ М. В. Зембицька

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти
і міжкультурної комунікації
д-р пед. наук, проф.

_____ 2023 р.

_____ Н. М. Бідюк

Хмельницький 2023

ЗАВДАННЯ ДО ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

АНОТАЦІЯ

Ковальчук В. Р. Методика формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи. – Магістерська дипломна робота.

Дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 Середня освіта. Мова та література (англійська). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. пед. наук, доц. Зембицька М. В. – Хмельницький, 2023.

Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок, з них 70 – основного тексту. Робота містить 4 додатки та 58 джерел посилань.

Ключові слова: методика, учні, старша школа, англійська мова, потенційний словник, словотворення, корпусна лінгвістика.

Дипломна робота магістра присвячена дослідженню проблеми формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

У роботі розкриті лінгводидактичні та методичні аспекти формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи. Досліджено лінгвістичні особливості англійського словотворення як засобу формування потенційного словникового запасу учнів старшої школи. Проаналізовано структуру та зміст потенційного англомовного словника учнів старшої школи. Виявлено ефективні форми роботи та методичні прийоми формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи. Експериментально доведено ефективність запропонованих методичних прийомів формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

Підпис автора

Дата подання до захисту

SUMMARY

Kovalchuk V. Methods for Developing the Potential English Vocabulary of High School Students. Master's thesis.

Thesis for acquiring Master's degree; academic major: 014.02 Secondary education. Language and Literature (English). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Crosscultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogy), Assoc. Prof. M. Zembytska – Khmelnytskyi, 2023.

The total volume of the work is 86 pages, the main text comprising 70 pages. The work contains 4 appendices and 58 references.

Keywords: methodology, students, high school, English, potential vocabulary, word building, corpus linguistics.

The master's thesis is devoted to the study of the problem of forming an English-language potential vocabulary of high school students.

The work reveals the linguistic and methodological aspects of developing high school students' potential vocabulary in English. The linguistic features of English word building as a means of developing the potential vocabulary of high school students are investigated. The structure and content of the English-language potential vocabulary of high school students are analyzed. Effective forms of work and methodological techniques for developing the potential vocabulary of high school students in ESL classroom are identified. The effectiveness of the proposed methodological techniques for developing the English potential vocabulary has been experimentally proved.

Author's signature

Submission date

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1 Теоретичні засади проблеми дослідження.....	9
1.1 Особливості формування потенційного англомовного словника учнів у старшій школі.....	9
1.2 Лінгводидактичні основи формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи	17
2 Методичні засади формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.....	25
2.1 Методичні прийоми та форми роботи щодо формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи	25
2.2 Експериментальна перевірка ефективності методичних прийомів формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи	43
2.3 Методичні рекомендації для формування потенційного англомовного словника учнів у старшій школі	66
Висновки.....	69
Перелік джерел посилань	72
Додатки.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. Важливою місією державної політики України нині є активізація якісного вивчення іноземної мови на всіх рівнях. У Концепції НУШ [22] зазначено, що випускники ЗЗСО мають володіти англійською мовою на рівні B1. Відповідно, запровадження ефективної системи навчання англійської мови в ЗЗСО потребує розроблення нових методик і засобів навчання, зокрема у старшій школі. Методика навчання англійської мови одним із пріоритетних завдань визначає формування іншомовної лексичної компетентності (лексичні знання та уміння використовувати потенційний словниковий запас в усному і писемному мовленні).

Від засвоєння, поповнення активного та пасивного словникового мінімуму, розвитку рецептивних та репродуктивних лексичних навичок залежить здатність учнів старшої школи вільно висловлювати думки англійською мовою. Таким чином, у діяльності вчителя іноземної мови актуалізується проблема пошуку ефективних методичних прийомів, використання інноваційних засобів для розширення потенційного словникового запасу учнів.

Методичними проблемами навчання англійської мови займалися такі українські науковці: Г. Борецька, Л. Богушевич, Н. Бориско, О. Бігич, І. Задорожна, Л. Калініна, С. Логвіна, С. Ніколаєва, Н. Майєр, Л. Морська, В. Редько, О. Устименко, В. Черниш та ін. Різні аспекти порушеного питання висвітлені у працях науковців, проте деякі з них, зокрема розвиток потенційного словника учнів старшої школи, є малодослідженими.

Аналіз підручників з англійської мови для старшої школи показав, що недостатньо уваги приділено формуванню потенційного словника учнів з урахуванням лінгвістичних особливостей словотворення. В умовах мовної глобалізації, інтернаціоналізації та інформатизації важливо зацікавити старшокласників у вивченні нових лексичних одиниць та їх утворення й

вживання у різних дискурсах. Подекуди на уроках англійської мови вчителі використовують застарілі підручники і словники, неактуальні навчальні матеріали. Потребує особливої уваги також вивчення структури і змістових характеристик потенційного англомовного словника учнів старшої школи. *Потенційний англомовний словник* охоплює афіксальні похідні, складні й багатозначні слова, неологізми, інтернаціоналізми, конвертовані утворення. Деякі з цих термінів можуть бути невідомі учням, але їх можна зрозуміти, якщо учні ознайомити із закономірностями деривації і прийомами схематизації значення таких лексичних одиниць.

Перехід на дистанційне (змішане) навчання нерідко призводить до погіршення стану сформованості англомовної компетентності учнів старшої школи загалом, та лексичної зокрема. Тому пошук ефективних та інноваційних форм роботи, методів і прийомів навчання лексики може сприяти підвищенню інтересу, мотивації старшокласників до вивчення нової лексики, розширенню їхнього потенційного словника, культурологічного і лінгвістичного світогляду.

Незважаючи на наявність дотичних наукових досліджень, окреслена проблема залишається недостатньо опрацьованою у науковій літературі. Це зумовило вибір теми дипломної роботи «Методика формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи».

Об'єкт дослідження – процес розвитку англомовної лексичної компетентності учнів старшої школи.

Предмет дослідження – методичні прийоми формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методичних прийомів формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

Досягнення мети дослідження потребує розв'язання таких завдань:

1. Розглянути проблему формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи у науковій літературі.

2. З'ясувати особливості формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

3. Проаналізувати зміст та структуру потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

4. Обґрунтувати методичні прийоми формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи та експериментально перевірити їхню ефективність на уроках англійської мови.

Методи дослідження. Розв'язання поставлених завдань вимагає використання таких методів дослідження: теоретичних – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення для формування висновків; емпіричних – спостереження за процесом формування потенційного англомовного словника в старшій школі, опитування для з'ясування ефективності методів і прийомів навчання іншомовної лексики; експерименту – для перевірки достовірності припущення щодо ефективності використання методичних прийомів для формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи; математичної статистики для кількісної обробки отриманих результатів дослідження.

Практичне значення дослідження полягає у можливостях подальшого використання методичного інструментарію у розробленні уроків для формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи. Цей інструментарій може бути використаний у шкільній практиці вчителями ЗЗСО, під час практичних занять з методики викладання іноземної мови, у процесі проходження педагогічної практики, під час написання курсових та дипломних робіт.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку використаних джерел (58 найменувань, з них 26 – іноземною мовою), чотирьох додатків. Повний обсяг тексту складає 86 сторінок, з них 70 сторінок основного тексту. Робота ілюстрована 6 таблицями та 11 рисунками.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Особливості формування потенційного англомовного словника учнів у старшій школі

Набуття необхідного рівня іншомовної компетентності учнів у старшій школі (рівня «незалежний користувач») і достатнього для спілкування в певних сферах життя є ключовою метою навчання іноземної мови учнів відповідно до вимог НУШ та Ради Європи. Цей рівень забезпечує досягнення функціональної грамотності в оволодінні іноземною мовою.

Навчання іноземної мови у старшій школі здійснюється на базовому та поглибленому (профільному) напрямках. На базовому рівні учні повинні оволодіти іншомовною компетентністю на рівні незалежного користувача. Профільний напрям передбачає формування іншомовної компетентності відповідно до програми профілю навчання та згідно з цілями та змістом поглибленого або професійно орієнтованого оволодіння іноземною мовою (рівень B2).

Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов (10 – 11 класи) [21] визначають цілі, завдання, зміст навчання іноземної мови і регламентують функції іноземної мови у реалізації цих цілей і завдань. Відповідно вказаних програм [21], у розробленні змісту навчання іноземної мови в спеціалізованій школі варто спиратися на попередній досвід учнів на початковому та основному етапах освіти у навчальному і мовному аспектах та враховувати вікові можливості та комунікативні потреби старшокласників.

Змістовий компонент іншомовної компетентності учнів старшої школи охоплює когнітивний, діяльнісний, мотиваційно-ціннісний складники, сформованість яких визначає готовність і здатність старшокласників до іншомовної комунікації. Результатами сформованості англомовної компетентності методисти вважають:

- здійснення спілкування в межах тем і ситуацій, визначених навчальною програмою;
- розуміння на слух змісту автентичних текстів;
- читання та розуміння автентичних текстів різних жанрів;
- здійснення спілкування у писемному мовленні відповідно до комунікативних завдань;
- вільне використання різних мовних і мовленнєвих (вербальних і невербальних) засобів в усному та писемному мовленні;
- критичне мислення щодо висловлювання власних думок та оцінювання думок інших;
- ефективна взаємодія за допомогою цифрових застосунків;
- вибір ефективних стратегічних прийомів комунікації;
- перенесення знань й умінь у нову ситуацію шляхом проблемно-пошукової діяльності;
- самоосвіта та прагнення до спілкування в іншомовному просторі;
- усвідомлення значущості іноземної мови для життя в мультилінгвальному та полікультурному суспільстві;
- розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою.

Під час навчання іноземної мови важливе значення має залучення учнів до діалогу культур, вивчення іншої системи понять, оволодіння учнями знаннями про історію, реалії та традиції країни, мова якої вивчається. Усвідомлення значень мовних явищ та адекватне їх використання для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів відбувається на основі активної роботи з підручником, словником, електронними навчальними ресурсами, мультимедійними засобами тощо.

На думку науковців та вчителів (Н. Бориско, О. Вишневський, М. Клебанська, І. Комарова, Л. Морська, А. Неділько, Л. Смелякова, О. Шерстюк, В. Наталін та ін.), одним із ефективних шляхів наближення навчання іноземної мови до реалій життя є використання принципу

культуроспрямованості на основі автентичного мовного та мовленнєвого матеріалу. У контексті формування іншомовної лексичної компетентності учні повинні розпізнавати та використовувати автентичні мовні кліше, формувати активний і пасивний словниковий запас.

Для автентичного тексту притаманним є широкий спектр лексичних одиниць і дотримання правильної граматичної структури висловлювання [9]. Важливим аспектом є його інформативність, яка виконує провідну роль і містить відомості про культурний контекст певної країни. Окрім того, автентичний здатний максимально розкрити національні особливості країни, мова якої вивчається, оскільки містить інформацію, що відповідає індивідуальним потребам та інтересам учнів. Художні тексти вважаються основним джерелом екстралінгвістичної та лінгвістичної інформації, що є одним з ефективних методів фіксації уваги учнів на культурних аспектах країни, мову якої вони вивчають.

Опрацювання автентичних джерел (преса, художні тексти, журнали, статті-роздуми, пісні, інтерв'ю з відомими особистостями, уривки з радіопередач, новини BBC, спеціальні освітні програми, Інтернет повідомлення, тематичні онлайн екскурсії тощо) розширює потенційний словниковий запас учнів, збагачує їхній світогляд. Автентичний матеріал забезпечує найбільшу інтеграцію позамовних засобів, які вирізняються широким спектром лінгвістичного оформлення.

У таблиці 1.1. представлено вимоги до сформованості англomовної лексичної компетентності учнів 11-го класу. У стовпчиках прописано вимоги відповідно до рівнів володіння: перший – B2 (Іноземна мова у спеціалізованих школах з поглибленим вивченням), другий – B1 (Іноземна мова у загальноосвітніх навчальних закладах), третій – A2+ (Іноземна мова як друга у спеціалізованих школах з поглибленим вивченням та у загальноосвітніх навчальних закладах).

Таблиця 1.1 – Вимоги до сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11-класу

Лексичний	Має хороший словниковий запас для своєї сфери діяльності та для більшості загальних тем. Варіює формулювання, щоб уникати частих повторень, але лексичні прогалини все ще спричиняють паузи та зайву багатослівність. Досить систематично вживає слова у правильних словосполученнях у більшості контекстів. Розуміє та використовує спеціальну лексику зі своєї сфери діяльності, втім виявляє труднощі з термінологією, що виходить за її межі.	Має достатній словниковий запас для висловлювання з деякою нерішучістю на більшість повсякденних тем: сім'я, хобі та інтереси, навчання, подорож, останні новини.	Має достатній словниковий запас для ведення типової повсякденної бесіди у знайомих ситуаціях та на знайомі теми.

У результаті аналізу чинних навчальних програм з англійської мови для 11 класу та низки навчальних підручників (James Styring, Nicholas Tims, Anne Robinson, Svitlana Drobotenko «Prepare» Ukrainian Edition. Grade 10&11, 2022) нами з'ясовано, що учні вивчають такі теми: «Я і моя родина», «Харчування», «Дозвілля», «Мистецтво», «Наука і технічний прогрес», «Професії», «Україна в світі» та ін. (див. Таблиця 1.2.), які спрямовані на розширення іншомовного лексичного потенціалу учнів.

Як зазначає В. Редько, впровадження інтерактивних методів і технологій у практичну діяльність відіграє важливу роль у здійсненні успішного процесу вивчення іноземної мови у старшій школі [14, с. 6-7]. Зокрема, для учнів старшої школи можуть бути ефективними інтерактивні методи опанування іноземною мовою, такі як: рольові ігри, ситуативні вправи, групова та партнерська робота тощо.

Таблиця 1.2 – Зміст навчання англomовної лексики в 11-му класі

Мовний інвентар – лексика

Тема	Лексичний діапазон
Я, моя родина, мої друзі	права та обов'язки молоді норми поведінки та спілкування толерантність, гуманність, благодійність ведення домашнього господарства
Харчування	їжа, напої й закуски корисна та шкідлива їжа пріоритети в харчуванні рецепти страв
Дозвілля	клуби за інтересами кіно, театр, телебачення, Інтернет улюблена вистава/фільм характеристика фільму/вистави/телепрограми фестивалі
Мистецтво	види та жанри мистецтва відвідування мистецьких закладів для самоосвіти емоції
Наука і технічний прогрес	галузі науки вплив науково-технічного прогресу на життя людини і довкілля розвиток науки і техніки в Україні та за кордоном обладнання та персонал
Подорож	подорож Україною та країнами виучуваної мови види туризму
Україна в світі	міжнародні організації: ЄС, ООН, Рада Європи законодавчі акти право норми етикету благодійна діяльність
Країни виучуваної мови (за вибором)	міжнародні відносини знаменні події видатні люди
Шкільне життя	стосунки з товаришами випускні іспити перспектива на майбутнє навчання міжнародні освітні програми
Робота і професії	профорієнтація престижні професії в Україні та за кордоном плани на майбутнє

Під час розроблення змісту навчальних програм необхідно враховувати вікові особливості учнів старшої школи (14-18 років). У цьому віці учні здатні: розуміти довгі та складні інструкції з різними комунікативними завданнями; використовувати мову як засіб іншомовної комунікації для вирішення складних проблем спілкування; розуміти образну мову, робити прогнози на основі інформації, яка їм не надається; дискутувати з партнером по комунікації для отримання відповідних роз'яснень; змінювати свої мовні стилі відповідно до мовного середовища, ситуації та комунікативного партнера; збагачувати словниковий запас (7-10 лексичних одиниць) неологізмами,

інтернаціоналізмами, фразеологізмами, багатозначними словами тощо. Для цього вчителю доцільно застосовувати прийоми антиципації та предикції; цікаві сучасні автентичні матеріали із захоплюючими історіями; дискусії та дебати на соціально-актуальні теми [56].

Сучасний підхід до навчання іноземних мов спрямований на організацію уроків, яка сприяє комунікативно-діяльнісному підходу до володіння мовою в контексті інтеграції з міжкультурним аспектом. Ця стратегія зумовлена процесами глобалізації міжнародних взаємодій, які актуалізують використання іноземної мови як ключового засобу спілкування.

У навчанні учнів старшої школи англomовній лексиці на автентичних матеріалах важливо звертати увагу на фонові знання, знання безеквівалентних лексичних одиниць, конотативних значень лексичних одиниць, які становлять потенційний англomовний словник. Знати слово означає знати його форми, значення та особливості вживання. Обсяг полісемантичних лексичних одиниць в англійській мові досить значний, отже необхідно знайомити учнів з найбільш частотними з них. Крім значення слова, необхідно показати його конотацію, тобто ті асоціації, які це слово викликає, його соціальний підтекст, що пов'язаний з вживанням слова. Наприклад, «notorious» і «famous» мають різну конотацію, їх взаємозамінність практично неможлива, хоча вони пов'язані з поняттям популярності. Нові лексичні одиниці подаються у певному контексті, який допомагає учневі скласти уявлення про те, як і де може бути використане певне слово, у яких словосполученнях та для вирішення яких комунікативних завдань. Використовуючи відповідні правила словотвору, знаючи правила семантизації лексичних одиниць, учні мають вміння вибирати найбільш відповідне слово, словосполучення або мовне кліше для вирішення поставлених комунікативних завдань. Варіанти їхнього вживання у різних ситуаціях наводяться у текстах та словниках підручника, які можуть бути позначені зірочкою (типу *unforgettable*). До потенційного словника входять одиниці, які учні не зустрічали і не вивчали раніше, але можуть здогадатися про їх значення за допомогою знання словотворчих елементів:

create – creative. Такі лексичні одиниці у проаналізованих підручниках англійської мови зустрічаються досить часто, що забезпечує можливість читати неадаптовані автентичні тексти.

Визначення словникового запасу іноземної мови як певного континууму між здатністю розуміти значення слова і здатністю автоматично активувати слово для продуктивних цілей передбачає, що в кожній конкретній точці континууму може бути різна кількість іншомовних слів, якими володіє кожен учень у будь-який момент часу. Таким чином, на одному кінці континууму ми маємо те, науковці називають потенційним словниковим запасом, який складається з таких слів іноземної мови, з якими учні раніше не стикалися (ні в усній, ні в письмовій формі), але які вони, тим не менш, можуть зрозуміти при першій зустрічі. Рухаючись вздовж континууму, ми потрапляємо в сферу реальної лексики, яка, згідно з Р. Палмбергом, включає ті іншомовні слова, які учні засвоїли на певному етапі процесу навчання, і які вони можуть або тільки розуміти (пасивна реальна лексика), або розуміти і використовувати (активна реальна лексика) [51, с. 201-219].

Отже, потенційний словник складають лексичні одиниці, які не зафіксовані у попередньому досвіді учнів старшої школи, проте вони доступні для семантизації у процесі мовленнєвої діяльності на основі реального іншомовного словникового запасу учнів та розвинених лексичних навичок [2, с. 12]. Водночас до потенційного словника відносять і незнайому лексику, значення якої учні можуть здогадатися по контексту в усній чи письмовій комунікації [3].

Створивши певну систему для визначення типу слів відповідно до тих труднощів, які вони спричиняють, науковці виокремлюють вісім типів лексичних одиниць, які становлять потенційний словник:

- ✓ Інтернаціональні та запозичені слова;
- ✓ Похідні та складні слова зі знайомими складовими частинами;
- ✓ Слова, особливі за своїм змістом для мови, що вивчається;
- ✓ Слова, обсяг значень яких є близьким до семантичного обсягу

слова в рідній мові;

- ✓ Слова, які мають спільні корені в рідній мові, але відрізняються за змістом;
- ✓ Слова й словосполучення, окремі компоненти яких хоча й відомі, але ідіоми та не є схожими за значенням;
- ✓ Слова, обсяг яких є ширшим від обсягу значень відповідного слова в рідній мові;
- ✓ Слова, які мають вузький обсяг значень відповідного слова в рідній мові;
- ✓ Слова, що мають вузький обсяг значень, але не відмічаються в рідній мові;
- ✓ Слова, які не є схожими за значеннями.

Важливо наголосити, що зазначені вище лексичні одиниці можуть становити певні труднощі щодо їх засвоєння. Традиційними труднощами є недостатньо сформований, або ж взагалі відсутній активний / пасивний словниковий запас учнів. Причиною низького рівня засвоєння потенційного англomовного словника є також відсутність знань лінгвістичного характеру, зокрема основ словотворення: а також незнання прийомів мовної здогадки.

Лексичний матеріал у школі, на жаль, обмежується певним мінімумом, який охоплює реальний та пасивний словники, похідні яких надалі формують потенційний словник. Через певні умови навчання у школі, насамперед, через практичну спрямованість предмета та обмежену кількість годин, обсяг наявного словника не може кардинально збільшитись шляхом деталізованої роботи від ізольованої лексичної одиниці до текстового рівня у мовленнєвій діяльності, тому об'єктивно виникає потреба у збільшенні потенційного словника [2].

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо, що основна мета формування потенційного англomовного словника учнів в старшій школі полягає у засвоєнні учнями продуктивних та рецептивних лексичних навичок, пов'язаних з уміннями зіставляти та аналізувати мовленнєві ситуації,

комбінувати різні види словників, застосовувати прийоми мовної здогадки, словотвору, визначати значення слів із контексту. Завданням вчителів англійської мови є пошук ефективних форм роботи та інноваційних методичних прийомів, лінгводидактичних принципів навчання для забезпечення успішного засвоєння учнями потенційного словника, який підтримує інтерес та бажання учнів вивчати нові слова.

1.2 Лінгводидактичні основи формування потенційного англomовного словника учнів старшої школи

Оволодіння різними способами словотворення сприяє формуванню потенційного словника учнів, що має велике значення для всіх видів мовленнєвої діяльності. Для того, щоб визначити зміст навчання лексики, необхідно чітко розмежувати критерії відбору змісту активного і пасивного словникового мінімуму учнів старшої школи. Критерії відбору мають базуватися на принципах мінімізації, актуалізації, систематизації, семантичної цінності, стилістичної необмеженості, регулярності використання, словотворчої цінності тощо. Активний вокабуляр формується в результаті ретельного опрацювання нового матеріалу та використовується в усному мовленні. Він є, порівняно з пасивним, обмеженим. Джерелом активного словникового запасу слугують усні діалоги та монологи – подача слухового образу через аудіювання, з подальшим переходом до артикуляції, читання та письма.

Формування потенційного словника учнів старшої школи залежить від реального словника, який включає активний і пасивний словниковий мінімум (Рисунок 1.1)

Реальний словник		Потенційний словник
Активний лексичний мінімум	Пасивний лексичний мінімум	Незнайомі ЛО, про значення яких учнівство може здогадатись під час читання та/або аудіювання: ▪ інтернаціональні слова; ▪ складні та похідні слова, які складаються з відомих учням компонентів; ▪ конвертовані слова; ▪ нові значення відомих багатозначних слів; ▪ слова, про значення яких можна здогадатися з контексту

Рисунок 1.1 – Структура словникового потенціалу учнів

Зокрема, до потенційного словника належать:

- ✓ інтернаціоналізми – це лексичні одиниці, які мають структурно-семантичну спільність у більшості мов («sport – спорт», «football – футбол», «tennis – теніс»);
- ✓ слова подібні за звучанням або графічним оформленням зі словами рідної мови («music – музика», «gymnastics – гімнастика», «goal – гол»);
- ✓ складні та похідні слова, які складаються з відомих учням компонентів («compete – competition», «sports – sportsman»);
- ✓ конвертовані слова («export – to export»);
- ✓ нові значення багатозначних слів («go», «take»);
- ✓ слова, значення яких можна здогадатися за допомогою словотворчих елементів чи за контекстом.

Критерії відбору таких лексичних одиниць презентовані на Рисунок 1.2.

статистичні	лінгвістичні	методичні
<u>частотність</u> ,	<u>сполучуваність</u> , <u>словотворча цінність</u> , <u>багатозначність</u>	<u>тематична відповідність</u>
<u>поширеність</u>	<u>стилістична необмеженість</u> , <u>зразковість</u>	<u>семантична цінність</u>

Рисунок 1.2 – Критерії відбору лексичних одиниць потенційного словника

Вважаємо за доцільне розглянути деякі лінгвістичні особливості та приклади формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

Лексична одиниця наділяється статусом складного слова, якщо вона відповідає критеріям складного слова – фонетичному, орфографічному та семантичному [13]. Фонетичною ознакою складного слова (композиту) є узагальнюючий наголос, який об'єднує, "притягує" компоненти композиту. Внаслідок "переміщення" наголосу у межах складного слова відбуваються фонетичні зміни окремих компонентів. Щодо орфографічного принципу, то характерною ознакою складних слів в англійській мові є їх написання разом або через дефіс.

Семантика складного слова в цілому відрізняється від значень його складових частин. Так, наприклад, складне слово *country-house* має значення "резиденція аристократа у сільській місцевості", і воно відрізняється від матеріально ідентичного синтаксичного словосполучення *country house* "будинок в сільській місцевості". Наприклад, в похідних *tea-cup* "чашка для чаю", *tea-sake* "пиріг до чаю" та *tea-shop* "крамниця, де продають чай"

компонент *tea* є носієм загального для всіх слів цього ряду значення "*той, що має відношення до чаю*", хоча похідні з цим компонентом і означають абсолютно різні поняття.

У лінгвістичних дослідженнях останніх років все більше уваги приділяється одному з найпродуктивніших способів англійського словотворення – телескопії [5; 7; 8; 13]. Цей спосіб становить злиття, об'єднання "уламків" двох або декількох слів, їх частин, або з'єднання одного повного слова та частини іншого, в результаті яких утворюються "слова-злитки". Кількість таких слів в англійській мові (особливо в її американському варіанті) є значною.

Механізм створення телескопійних слів подібний до словоскладання у багатьох аспектах [5]. Як і у випадку з композитами, телескопійні утворення походять від вільних лексичних одиниць. Окрім того, з погляду семантики, обидва шляхи словотворення є проявом універбації, або конденсації значення словосполучення в межах однієї лексичної одиниці. Зрештою, взаємозв'язок між компонентами, як у композитах, так і у телескопійних словах, базується на співскладанні основ. У випадку словоскладання це зв'язок між основами, які співпадають з самостійними словами, а при телескопії – це зв'язок між основами, які частково або цілком втратили цілісність.

Наприклад, перші утворення з елементом *-burger* були телескопійними словами, що виникли в результаті зрощення першого компоненту зі словом *hamburger*. Решта похідних була утворена за аналогією з цими лексичними одиницями. Елемент структури *-burger* став носієм семантики всієї лексеми *hamburger*, відбулась ізоляція його значення від значення вихідної основи.

Телескопійне словотворення, як правило, створює умови для появи афіксів як препозитивного, так і постпозитивного характеру. Так, префікс *docu-* вперше з'явився у слові *docudrama* (*documentary* + *drama*) "*телефільм або телевістава, створені на документальній основі*". Саме це телескопійне слово було використане як зразок для утворення інших лексичних одиниць з елементом *docu-*: *docutainment*, *docuhistory*, *documusical*, *docurecreation*.

Скорочення повної форми лексичної одиниці лежить в основі таких способів словотвору як телескопія та акронімія. Крім того, деякі скорочені мовні утворення поповнюють словниковий фонд мови і функціонують в мові поряд з корелятивними лексичними одиницями в повній формі, наприклад, *lab* < *laboratory*, *exam* < *examination*, *Euro* < *Europe*, *fridge* < *refridgerator*, *gram* < *telegram*.

З погляду етимології, більшість лексичних інтернаціоналізмів – це слова давньогрецького або латинського походження, семантика яких є загальновідомою. Оскільки словотвірний елемент, що виник в результаті скорочення слова, як правило, абсорбує семантику лексичної одиниці, то і семантика афікса, що виник в результаті скорочення повної форми інтернаціонального слова є аналогічною лексичному значенню останнього, тобто також є загальновідомою.

Основу утворення «модних» словотвірних елементів складає словотворення за аналогією. Виділення зі складу слів, утворених за аналогією з конкретною лексичною одиницею, словотвірний елемент закріплюється в мові і слугує матеріалом для подальшого словотворення. Зі слова *Watergate* (назва готелю в місті Вашингтоні, що став символом політичного скандалу в 70-і роки) відокремився суфікс *-gate*. За аналогією зі словом *Watergate* були утворені такі слова, як *Reagangate*, *debategate*, *Irangate*, *contragate*, *oilgate*. Даний словотвірний елемент став фактично інтернаціональним, завдяки запозиченню багатьма мовами таких неологізмів, як *Irangate*, *contragate*.

Розвиток та функціонування англійської мови на сучасному етапі характеризується процесами неологізації, які відбуваються, в основному, за рахунок власних номінативних та словотвірних засобів. Однак, в утворенні неологізмів беруть участь й іншомовні словотвірні елементи, що сформувалися на базі запозичених у різний час лексичних одиниць.

У галузі словотвору відбиттям вищевказаних процесів є виникнення нових елементів у дериваційній системі англійської мови, формування нових словотвірно-семантичних типів та словотвірних моделей, що склалися на базі

нових слів, а також активізація вже існуючих у мові словотвірних типів, що містять нові морфеми, перехід останніх з розряду малопродуктивних до розряду продуктивних словотвірних елементів. В останні десятиріччя в загальний ужиток увійшов також елемент грецького походження *сгуо-* (грецьк. *сгuоs-* «мороз, льодяний холод»), що утворює похідні, які пов'язані своєю семантикою з низькими температурами, особливо як штучного засобу та методу збереження живих тканин: *сгуоpreserve, сгуоbank, сгуоbirth*.

Важливо зазначити, що взаємозбагачення словотвірних систем різних мов не здійснюється шляхом механічного переходу одиниць цього рівня з однієї мови в іншу, оскільки, як правило, запозичують не словотвірний елемент, а лексичну одиницю в цілому, яка потім може послужити джерелом виникнення нового афікса, який відокремлюється або шляхом поділу іншомовного слова на хибні морфеми, або шляхом переносу семантики слова на його частину, фрагмент, або в результаті співвіднесення носіями мови частини запозиченої лексичної одиниці з фонетично або семантично подібними словами мови-реципієнта, тобто англійської мови.

Наприклад, слово *hamburger* «бутерброд» пов'язане з містом Гамбург у Німеччині, однак носії англійської мови відокремили слово *ham* в складі запозиченої лексичної одиниці та співвіднесли його з англійським словом *ham* (спочатку *hamburgers* були з яловичиною), а частина слова, що залишилась – *burger* стала асоціюватися з поняттям «бутерброд, булочка» і в результаті словотвору за аналогією з запозиченим словом була утворена ціла серія лексичних одиниць, що означають різні види бутербродів: *beefburger, bearburger, cheeseburger, chickenburger, deerburger, fishburger, healthburger, nutburger, sausageburger*. У цьому випадку відбулося абсорбування уламком слова (*burger*) семантики всієї лексеми.

Висока словотворча активність характерна, наприклад, для таких префіксів, як *bio-* (*biocomputer, bioethics, biohome, bioindustry, bioreactor, biovision, bioyoghuri*), *eco-* (*ecobomb, ecotourism, ecotoxicology*), *tele-* (*telebanking, telemarketing, teleshopping*), *video-* (*video-art, videogame,*

videophone).

Збагачення лексичної та словотвірної підсистем англійської мови відбувається не тільки завдяки впливу інших мов, але також і в процесі взаємодії різних варіантів самої англійської мови (внутрішньомовні запозичення).

Деякі словотвірні елементи, джерелом виникнення яких став американський варіант англійської мови, настільки адаптувалися в інших варіантах, що беруть участь в утворенні національно маркованої лексики. Так, наприклад, в австралійському варіанті широко вживається слово *Skippiburger* "бутерброд з м'ясом кенгуру", яке виникло в результаті приєднання запозиченого з американського варіанту словотвірного форманту – *burger* та мотивуючої основи *Skippi* – ім'я героя популярного австралійського телесеріал про пригоди маленького кенгуру.

Наприкінці 80-х років словотвірний фонд англійської мови поповнився новим префіксом *giga-*, виділеним зі складу комп'ютерного неологізму. Прикладом можуть служити слова *gigabucks* "дуже велика сума доларів", *gigalinks* "широкі зв'язки", *gigastore* "дуже великий магазин".

В останні роки високу словотворчу активність виказує афікс *tele-*. Цей елемент в більш узагальненому значенні "пов'язаний з відстанню" має довгу історію вживання в багатьох мовах, однак саме в останні роки сформувався його новий лексико-семантичний варіант, він утворює слова, пов'язані з поняттями телекомунікації та інформаційної технології: *telebanking*, *telecommute*, *telecottage*, *telemarketing*, *teleshopping*. Як свідчать наведені вище приклади, комп'ютерні терміни не тільки поповнюють лексичний фонд англійської мови, але і служать основою для словотворення, стаючи моделями та будівельним матеріалом для утворення неологізмів, що належать до загальноновживаної лексики.

Важливо також зазначити, що потенційний словник формується також завдяки самостійній семантизації ще не вивченої лексики під час читання, в основі якої лежить лексична здогадка.

Відповідно, необхідно також враховувати труднощі засвоєння лексичних одиниць потенційного словника: неспівпадіння у способах утворення граматичних форм в рідній та іноземній мовах; неспівпадіння значення та сполучуваності лексичних одиниць в рідній та іноземній мовах; схожість за значенням – відмінність за формою в рідній та іноземній мовах; словотвірні елементи (префіксація, афіксація); національно-марковані елементи, культурно-марковані елементи.

На думку науковців (О. Кравчук, Г. Тараканова), вільне володіння учнями іншомовною лексикою залежить також від обізнаності з лінгвокультурними та мовленнєвими особливостями країни, мова якої вивчається. Розширення активного і пасивного словникового запасу учнів відбувається також з урахуванням фразеологічного контенту англійської мови [31].

Найбільш широко в комунікативних ситуаціях в сучасній англійській мові використовують стійкі сполучення та ідіоми. Природність мовлення залежить від того факту, наскільки доречно та цілеспрямовано мовець використовує лексичні і фразеологічні одиниці. На думку І. Добровольської, для сприйняття мови як рідної необхідне не лише глибоке знання самої мови, а й безпомилкове чуття стилю фразеологізму. Отже, навчання правильному вживанню в мовленні фразеологізмів, що узагальнюють та типізують окремий вияв суспільного або особистого життя в досвіді різних поколінь, є актуальним засобом розширення продуктивного лексичного потенціалу учнів [4, с. 5]. Учні, опановуючи фразеологічні звороти, вчать розуміти лексичну одиницю та уважно ставитися її значення, збагачують потенційний словник фразеологізмами та розвивають уміння користуватися ними в щоденній комунікації.

З усього зазначеного вище можна зробити висновок, що джерелом поповнення потенційного словника учнів старшої школи є неологізми, іншомовні та внутрішньомовні запозичення, фразеологізми, на які варто звертати увагу на уроках англійської мови.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО АНГЛОМОВНОГО СЛОВНИКА УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

2.1 Методичні прийоми та форми роботи щодо формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи

Відповідно до Навчальної програми з іноземних мов учні старших класів, зокрема випускники, мають володіти рівнем англійської мови B1, згідно якого вони можуть вступати у дискусію та підтримувати розмови на побутові теми, вільно висловлювати думку (усно і письмово) за допомогою широкого спектру мовних та мовленнєвих засобів. Потенційний словник учнів має складати щонайменше 2500 слів.

Під час проходження практики в ЗЗСО було встановлено, що не всі старшокласники можуть вільно користуватися своїм потенційним словником в усному та писемному мовленні. Виникає низка труднощів в засвоєнні лексичного матеріалу. До таких труднощів відносимо: засвоєння форми лексичних одиниць (словотвірний компонент), розуміння функції лексичної одиниці; усвідомлення значення лексичної одиниці в різних контекстах; використання лексичних одиниць в мовленні; нерозуміння способів семантизації лексичних одиниць тощо.

Як зазначалося у попередньому розділі, до потенційного словникового запасу учнів належать інтернаціоналізми, неологізми, фразеологізми, похідні слова, складні слова, конвертована лексика (export – to export, excuse – to excuse), багатозначні слова та їх нові значення, лексичні одиниці, значення яких можна здогадатися за контекстом тощо.

Досліджуючи проблему формування потенційного словника учнів старшої школи, звертаємо увагу на дві групи мовленнєвої здогадки щодо значення незнайомої лексики: перша група – аналіз загальної структури та основних компонентів лексичних одиниць (наприклад, інтернаціональні слова); друга група стосується аналізу місця лексичної одиниці в реченні, її

сміслових зв'язків з іншими лексичними одиницями в тексті.

Н. Богушевич та В. Сорока обґрунтували та згрупували прийоми мовної та мовленнєвої здогадки: подібності звучання та написання лексичних одиниць в іноземній та рідній мовах (інтернаціоналізми); знання значення складених слів; знання словотворчих елементів лексичних одиниць (афіксація та префіксація); знання значень лексичних одиниць, які у тексті використовуються без зміни в іншій частині мови (конвертація) [2].

Враховуючи той факт, що в англійській мові нове слово (неологізм) з'являється кожні 90 хвилин, потім воно штампується і залишається у мейнстрімі сучасних мовних трендів. Наприклад, за період пандемії COVID - 19, нові форми життя, роботи та спілкування під час пандемії породили врожай неологізмів понад 1,5 млрд. слів (Рис 2.1). Використовуючи Онлайн ресурс «English-corpora.org» учні та вчителі можуть ознайомитися з неологізмами дискурсу «Коронавірус» (<https://www.english-corpora.org/corona/>).

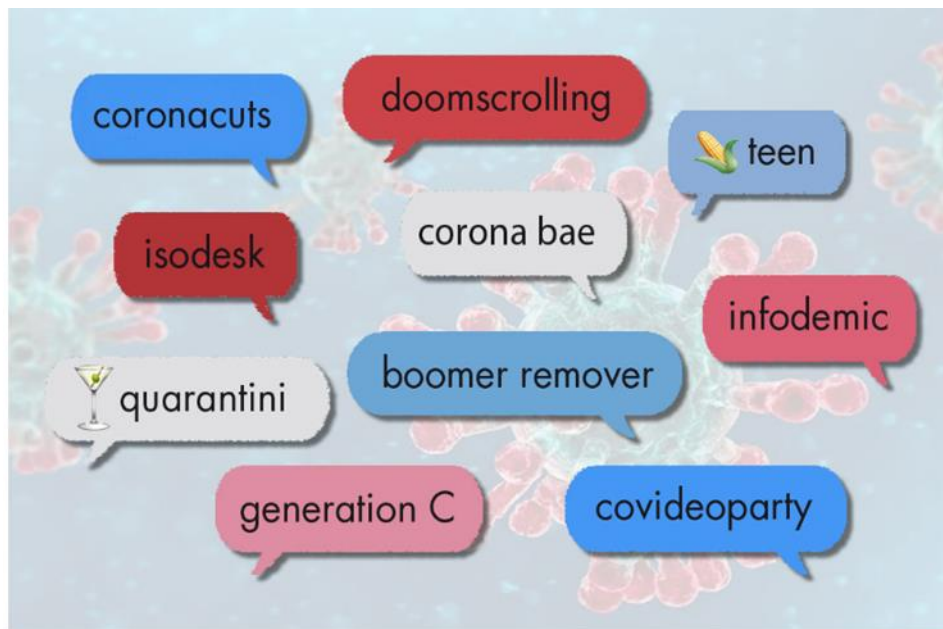

Рисунок 2.1 – Приклади неологізмів, пов'язаних з пандемією COVID -19

Неологізми – це слова або фрази, які придумані для опису нових речей або для того, щоб дати нову назву старій ідеї. Неологізми зустрічаються в

англійській мові дуже часто. Ці новотвори можуть стати загальноприйнятою мовою або зникнути через відсутність використання. Існує низка способів створення неологізмів, і це може бути цікавою сферою досліджень для учнів старшої школи. Неологізми утворюються, наприклад, змішуванням, запозиченням з інших мов, з акронімів і афіксів.

Для спілкування у соцмережах із іноземцями старшокласники намагаються бути на хвилі сучасної комунікації, проте часто підхоплюють такі мовні тренди, інколи не розуміючи їх змісту і значення в контексті. У таблиці 2.1 наведено приклади популярних сучасних неологізмів в англійській мові.

Звісно, учні намагаються запам'ятовувати ці слова, але іноді швидко їх забувають. Тому на уроках англійської мови вчителів варто використовувати нові прийоми роботи з неологізмами, наприклад: «шаховий удар» («chess knock»), подібний до аналогії або асоціації; «метод повного занурення» (соціальна активність); мнемотехніка (створення ланцюжка: англійський неологізм – візуальна асоціація його значення); метод постійного повторення Еббінгауза тощо.

У цьому контексті заслуговує на увагу використання *лексичного підходу* у формуванні потенційного словника учнів старших класів. Сутність підходу полягає у тому, що комунікація презентується у вигляді словосполучень («chunks»), а не окремих слів. Відтворення готових словосполучень сприяє запам'ятовуванню великої кількості слів і стійких виразів без зусиль і в короткі терміни, що дає змогу учням швидко висловлювати свої думки, читати і сприймати складні тексти різних жанрів без словника.

У додатку А презентовано приклади уроків з методикою вивчення неологізмів з учнями старшої школи (рівень Intermediate and above), розроблені методистами Британської ради.

Таблиця 2.1 – Приклади популярних неологізмів в англійській мові

Неологізм	Значення	Приклад
Earworm (noun)	A song or tune that, once you've heard it, is stuck in your head.	<i>"That new Taylor Swift song is such an earworm!"</i>
Staycation (noun)	Spending your holiday in your hometown rather than travelling abroad or doing activities in the local area.	<i>"I'm having a staycation this summer, as I'm trying to save money."</i>
Mint (adjective)	Nice and cool.	<i>"Either way, the car looks mint."</i>
Vamping (noun)	The activity of remaining awake late into the night, usually while chatting on social networks.	<i>"Maybe teenage behavior hasn't changed, whether it has a new name like vamping or not."</i>
Meh (adjective)	When something is a little uninspiring or dull. Also a word you could use to describe your lack of interest or indifference. It's basically a verbal shrug.	<i>"The film was a bit meh."</i>
Binge-watch (verb)	Watching multiple episodes of a TV show, one after another, in a single sitting. Usually with a DVD box set or using online streaming.	<i>"I'm planning to binge-watch the entire series of Game of Thrones this weekend!"</i>
Coffee face (noun)	Face of a person who had not yet had a cup of coffee in the morning.	<i>"Honey, you look awful. Is that your coffee face?"</i>
Book hangover (noun phrase)	Feeling when the world around seems imperfect and surrealistic because the person just finished reading very interesting book.	<i>"I have a really bad book hangover today, I could hardly concentrate at work."</i>
Yuccie (noun)	A young, urban and creative person; someone who wants to be creative and free-spirited but also wealthy.	<i>"Yuccies – are hipster versions of yuppies: they want personal success and financial gain while keeping their 'creative autonomy'."</i>
Like-shock (noun)	Feeling that you get when your post gets more likes (or shares) than expected.	<i>"She used to get a few likes, but now she's got like 50 on her profile pic. Total like shock."</i>
Phone-yawn (noun, verb)	The phenomenon, when one person gets phone and looks at the screen therefore surrounding people do the same.	<i>"As Harriet pulled her cell from her pocket to check for new text messages, her circle of friends phone-yawned, pulling out and checking their phones too."</i>
To computer-face (verb)	Point your face into monitor, in order to make impression of being busy.	<i>"After I computer-faced Facebook for an hour this morning, I got down to business"</i> .
Skype family (noun)	A family in which one parent is living overseas and contact is maintained through Skype.	<i>A new report published by the Office of the Children's Commissioner for England (OCC) [...] has revealed that around 15,000 British children are separated from one parent and living in a 'Skype family'</i>

У зарубіжному досвіді серед методистів широкої популярності набула методика навчання неологізмів з використанням корпусних засобів (корпусної лінгвістики). Використовуючи різні стилістичні та словотвірні прийоми вчитель допомагає учням розвинути стратегії «розумного вгадування»,

навички творчого письма та розуміння прочитаного. Окрім підвищення обізнаності учнів про неологізми та про те, як мова постійно розвивається, корпусна лінгвістика заохочує їх до самостійної роботи з текстами. Допоміжними навчальними ресурсами можуть бути : «*English-corpora.org*» та *Wordspy.com* – веб-сайти, які надають інформацію про нові слова та фрази, що нещодавно з'явилися в англійській мові за відповідною тематикою. На уроках англійської мови в старших класах важливо навчити учнів користуватися цими ресурсами.

Наведемо приклад міні-уроку за темою «*Неологізми*».

Урок в ІІ класі

Тема: «Neologisms»

Практична мета: розвивати лексичну компетентність на основі вивчення неологізмів засобами корпусної лінгвістики; розвиток компетентності читанні засобами мовної здогадки.

Очікувані результати, учні:

- вміють шукати слова та словосполучення за допомогою сайту *english-corpora.org*;
- вміють систематично орієнтуватися в тексті, отриманому з корпусу;
- можуть самостійно працювати з корпусом і використовувати його як глосарій та джерело інформації;
- можуть виводити значення невідомої лексики (неологізмів), використаної в різних контекстах, шляхом інтелектуальної мовної здогадки;
- можуть писати власні визначення раніше невідомих слів на основі знайдених у корпусі.

Навчальні ресурси: онлайн ресурси «*English-corpora.org*», «*NOW*», *WordSpy.com*, роздатковий матеріал.

Технічне обладнання: проектор, ноутбук.

Пропонований міні-урок використовує ресурс «*English-corpora.org*» як інструмент аналізу для учнів та вчителів. Він перебуває у вільному доступі, що

робить його особливо привабливим для використання в класі. Крім того, роботі з корпусом легко навчитися, оскільки в Інтернеті можна знайти різноманітні навчальні посібники. Деякі з основних можливостей цього інструменту для роботи з корпусом – це можливість створювати списки слів, відображати частоту вживання у вигляді діаграм і знаходити найбільш вживані словосполучення.

Також ефективним є використання ресурсу «NOW» (News on the Web), який можна знайти лише на сайті English-corpora.org. Оскільки неологізми постійно змінюються і розвиваються, особливо в епоху цифрових технологій, цей ресурс регулярно поповнюється новим контентом зі статей і блогів, може бути корисним ресурсом для занять. Щомісячне оновлення контенту (близько 180-200 мільярдів слів) привело до того, що станом на березень 2021 року корпус NOW налічував близько 12,2 мільярда слів. Це найбільший і найновіший корпус на сайті English-corpora.org, а також дуже повний і диференційований, оскільки він дозволяє користувачам встановлювати певні критерії пошуку, такі як рік публікації та країна. Ресурс NOW також містить регулярно оновлюваний список слів і словосполучень, що надається WordSpy.com, постійно оновлюваним веб-сайтом найновіших неологізмів.

Пропонований урок дає учням змогу контекстуалізувати неологізми, застосовуючи інтелектуальні стратегії мовної здогадки та використовуючи власні знання за допомогою функції «collocate» на сайті English-corpora.org. (Рисунок 2.2.).

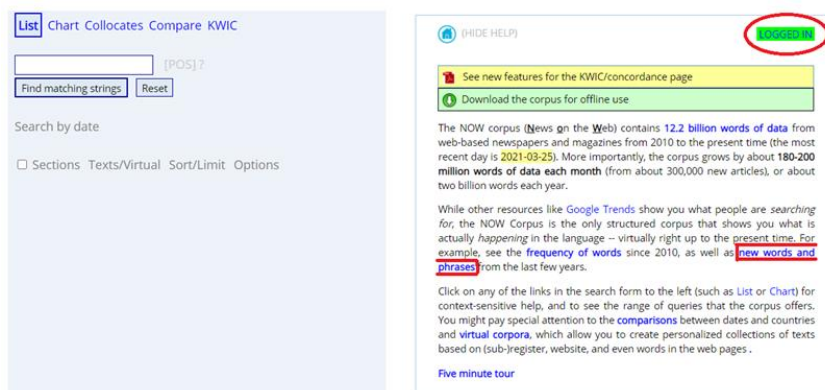

Рисунок 2.2 – Сторінка ресурсу NOW (english-corpora.org/now/)

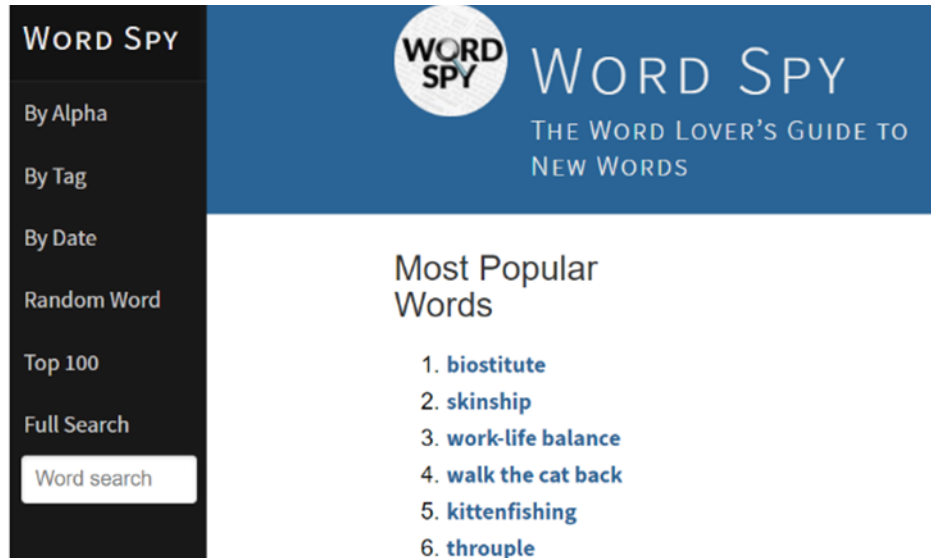

Рисунок 2.3 – Ресурс *Wordspy.com*

Відомий Ресурс *WordSpy.com* містить понад 3 000 слів і словосполучень з коротким визначенням, спорідненими словами, етимологією та прикладами вживання. Сайт добре структурований, має зручний інтерфейс. Меню ліворуч пропонує різні способи пошуку слів, наприклад, опцію "By Date", яка впорядковує слова і фрази за роком і місяцем. Ще одним способом пошуку нових слів є опція "Випадкове слово", яка щоразу показуватиме користувачу новий неологізм або словосполучення при натисканні на нього. Також можна провести більш детальний пошук, вибравши "Повний пошук", або шукати за різними категоріями ("За тегами").

Веб-сайт дає список прикладів речень з новинних сайтів разом з додатковою інформацією про джерело, країну та дату. Запропоновано також уривок (або повний текст) з даним неологізмом.

Для перевірки і закріплення знань, вчитель може розробити або скористатися різними шаблонами (бланками) завдань, при цьому враховувати рівень знань учнів. Значення неологізмів можуть бути занадто очевидними або застарілими. Зважаючи на постійні мовні зміни, особливо на появу та поширення нових слів, дуже важливо ретельно вивчати неологізми. Знайти

відповідні слова не повинно бути надто складно завдяки великій кількості неологізмів на *Wordspy.com*.

glamping

n. A form of camping that includes expensive equipment, fine food, and other luxuries.

Other Forms

glamper *n.*

Etymology

glamor + *camping*

2005 (earliest)

These days it's more "**glamping**" than camping, with the best companies offering state-of-the-art pre-erected tents and luxe mobile homes with ensuite bathrooms that feel like an Oscar-winner's trailer.

—Susan Ward Davies, "Know before you go," *The Guardian*, February 19, 2005

Рисунок 2.4. – Детальний аналіз неологізма «*glamping*» з прикладом використання

Наприклад, це можуть бути такі завдання:

1. Work with a partner and have a look at the neologisms listed in the table. Make some guesses about their meaning and note them down in the column "Guesses".
2. Together with your partner, go to the website *English-corpora.org* and select the *NOW corpus*. Use the step-by-step-guide "How to use *English-corpora.org*" to complete the upcoming tasks.
3. Work through steps a-d for each neologism and document your results in the table.
 - a) Search for the neologism and scan the results. Pick an example sentence which includes the unknown word. Add the source of the quoted sentence.

b) Use the collocates function to find the word's most frequent collocates (the words that typically occur in combination with the word you searched for).

c) Select different collocates from the list and examine the sample sentences to figure the meaning of the neologism. Keep in mind that a word might have more than one meaning (key words are enough).

d) Based on your previous search results (example sentences, collocates, meaning/s), write a suitable definition of the neologism. Use your own words.

3) Find another group who has also finished the tasks above and compare your results. Did you make similar guesses before using the corpus tool? Are your definitions similar or totally different?

1. Work with a partner and have a look at the neologisms listed in the table. Make some guesses about their meaning and note them down in the column "Guesses".

2. Together with your partner, go to the website *English-corpora.org* and select the *NOW corpus*. Use the step-by-step-guide "How to use *English-corpora.org*" to complete the upcoming tasks.

3. Work through steps a-d for each neologism and document your results in the table.

a) Search for the neologism and scan the results. Pick an example sentence which includes the unknown word. Add the source of the quoted sentence.

b) Use the collocates function to find the word's most frequent collocates (the words that typically occur in combination with the word you searched for).

c) Select different collocates from the list and examine the sample sentences to figure the meaning of the neologism. Keep in mind that a word might have more than one meaning (key words are enough).

d) Based on your previous search results (example sentences, collocates, meaning/s), write a suitable definition of the neologism. Use your own words.

3) Find another group who has also finished the tasks above and compare your results. Did you make similar guesses before using the corpus tool? Are your definitions similar or totally different?

Neologism	Guesses	Example sentence and source	Collocations	Meanings	Definition
Glamping	Upcycling lamps	„The options range from modest, authentic tented camping to full-on luxury glamping .” (Winnipegfreepress.com)	Glamping sites Glamping experience Glamping tent	Glamorous camping	A luxurious form of camping which includes fine food and expensive equipment.
Superager					
Butterfingers					
Furkid					
Begpacker					

З метою заощадження часу на уроці, вчитель може дати домашнє завдання учням на попередньому уроці ознайомитися з інструментами та ресурсами.

На початку уроку (Warming-up) учням можна запропонувати демонстрацію чату, наповненого неологізмами, пов'язаними з пандемією Covid-19 (Рисунок 2.5).

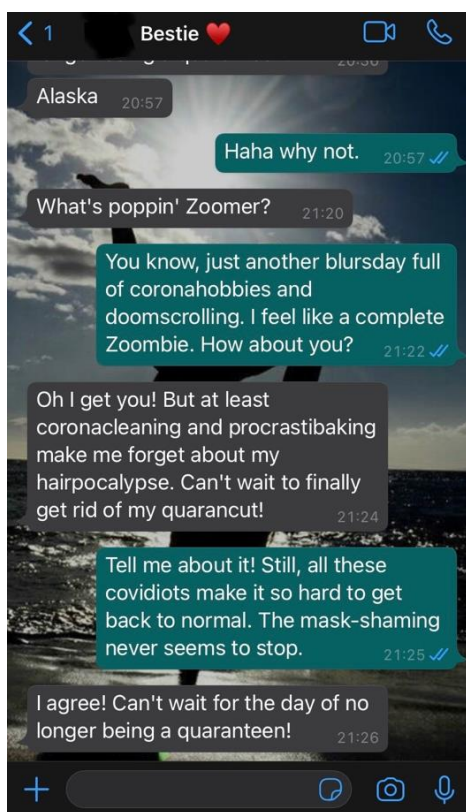

Рисунок 2.5 – Чат-діалог з неологізмами

Після того, як двоє учнів прочитають діалог вголос, вчитель запитує клас, про що йдеться в розмові і що вражає у виборі слів. Учні знати неологізми, або ж незнайомі з ними. Завдання вчителя – використати неологізми чату, щоб ініціювати дискусію в класі та активізувати попередні знання учнів, заохочуючи їх працювати над визначенням та функцією цього стилістичного прийому. Пандемія може бути використана як конкретний приклад того, як мова розвивається і змінюється з часом. У результаті нових ситуацій та подій створюються нові слова та фрази, які стають частиною мовного вжитку. Однак ці новостворені слова не завжди залишаються неологізмами. З часом вони або зникають, або поповнюють потенційний словниковий запас.

Основна частина уроку присвячена роботі з корпусом NOW на сайті English-corpora.org. Учні отримують аркуш із переліком неологізмів. Перше завдання – об'єднатися з партнером і поміркувати над можливими значеннями перелічених слів. Деякі з цих припущень можна записати на дошці, щоб переглянути їх наприкінці уроку. Одна з цілей – дати учням можливість з'ясувати значення слова через контекстуалізацію та інтелектуальну мовну здогадку або шляхом аналізу контексту. Щоб пояснити, чому такі стратегії є корисними, вчитель може вказати, що більшість неологізмів не можна знайти у словнику. Однак сучасні корпуси можуть містити слова, які ще не були включені до словників. Згодом учні знайомляться з ресурсом-корпусом *NOW* та веб-сайтом корпусу. Тут важливо з'ясувати, чи працювали учні з ресурсом English-corpora.org, чи ні. Якщо ні, вчитель обов'язково дає їм коротке пояснення різних функцій. За допомогою покрокової інструкції з використання інструментів учні працюють у парах і виконують завдання. Вони шукають задані неологізми в ресурсі *NOW*, знаходять тексти, які містять ці неологізми, а також їхні найчастотніші відповідники, і з'ясовують їхнє значення, аналізуючи контекст. Крім того, вони записують приклад речення для кожного неологізму та формулюють власне визначення. Результати обговорюються і

записуються шляхом порівняння результатів у групах по чотири особи, представлення їх класу і, по-третє, порівняння з припущеннями, зробленими учнями на початку уроку. Наприкінці уроку остаточні результати мають бути доступними для всіх учнів, тому їх слід занотувати під час обговорення в класі.

Різні рівні володіння учнями англійською мовою вимагають різних видів діяльності та використання різних методів і прийомів навчання. Вчитель відповідно повинен адаптувати, модифікувати певні частини або вправи уроку відповідно до можливостей учнів, щоб отримати максимальну ефективність.

Як уже згадувалося, варто взяти до уваги, що ознайомлення з веб-сайтом *English-corpora.org* та корпусами загалом перед початком уроку може полегшити деяким учням роботу з корпусом, а також заощадити час під час основної частини уроку. Однак, зазвичай не вистачає часу, щоб інтегрувати ознайомлення з онлайн ресурсами в основну частину уроку. Крім того, певні частини плану уроку можна замінити альтернативними варіантами. Наприклад, для розминки можна запропонувати учням список неологізмів і попросити їх одразу здогадатися, що вони означають. Це також можна зробити у формі виклику або гри, наприклад, об'єднавши учнів у команди і збираючи здогадки на дошці. Потім учні повинні будуть використовувати інструменти, щоб вказати, які здогадки були правильними, а які - ні. Іншим варіантом може бути ініціювання дискусії в класі про те, що таке неологізми, і збір прикладів нещодавніх англійських неологізмів, про які учні, можливо, чули. Такий підхід активізує наявні знання учнів про стилістичні прийоми та словотворення.

Для сильних просунутих учнів можна підготувати додаткові завдання. Інструмент "Корпус" надає набагато більше можливостей, які можуть бути використані учнями. Наприклад, функція діаграми дозволяє побачити, в які роки неологізм з'являвся найчастіше, а також дозволяє шукати частоту вживання слова в різних країнах. Це може бути корисно для з'ясування того, коли з'явився неологізм і як він використовується в різних варіантах англійської мови. Значення або частота вживання англійського неологізму може відрізнитися в текстах новин з Індії та Сполучених Штатів. Наприклад, в

Індії неологізм *butterfingers* зустрічається 0,08 разів на мільйон слів, тоді як у Сполучених Штатах він зустрічається 0,03 разів на мільйон слів (*NOW Corpus*). Учні можуть дослідити, чому це може бути так. Аналізуючи приклади індійських текстів, стає очевидним, що це слово часто вживається на позначення персонажа коміксу «*Butterfingers*», створеного відомою індійською письменницею, авторкою дитячої художньої літератури А. Хайруннісою. Натомість, якщо уважніше придивитися до текстів, опублікованих у Сполучених Штатах, можна побачити, що «*Butterfingers*» - це також назва відомого шоколадного батончика. Втім, в обох країнах це слово також використовується для опису «людини, яка випускає речі, які вона несе або намагається зловити» (*dictionary.cambridge.org*). Таким чином, вивчення неологізмів сприяє також формуванню лінгвокультурних знань (компетентності).

За допомогою функції діаграми, яка відображає частоту слова, відсортовану за роками, можна проаналізувати, в якому році неологізм вперше з'явився і коли його найчастіше використовували. Наприклад, на графіку корпусу NOW видно, що вживання слова *Brexit* почало зростати в 2016 році, коли були опубліковані результати референдуму про вихід Великої Британії з ЄС, які обговорювалися в усіх ЗМІ. Ці приклади також показують варіації значення і вживання слова, його зв'язок з минулими історичними та культурними подіями, які можна включити в урок. Після виконання завдань на робочому аркуші учні можуть працювати самостійно і слідувати своїм особистим інтересам, або вчитель може вибрати, слова/теми для подальшого дослідження.

Вважаємо, що корпусні онлайн інструменти корисні не лише для дослідження та вивчення неологізмів. За допомогою *English-corpora.org*. учні можуть вивчати фразеологізми та звороти, (наприклад «*heaven and hell*», «*eyes like a cold as*») і порівнювати різні типи текстів (наприклад, газетні статті та художні тексти), щоб проаналізувати функції різних елементів потенційного словника.

Водночас вчитель також може скористатися цими інструментами для роботи з корпусом на сайті, щоб створювати більше власних навчальних матеріалів. English-corpora.org містить кілька різних корпусів з різними функціями, наприклад, можливість пошуку в певних текстових жанрах, наприклад, тільки в художніх текстах, як у Корпусі сучасної американської англійської мови (СОСА). Таким чином, застосування корпусних методів для викладання, вивчення та подальшої роботи з навчанням лексики має великий потенціал.

Методика використання корпусних інструментів на заняттях з англійської мови може бути досить новою для вчителів, але вона може надати широкі можливості, які сприятимуть прогресивному та інноваційному навчанню, в той же час не порушуючи навчальної програми. Робота з засобами корпусної лінгвістики може бути цінною перевагою, оскільки вона покращує експліцитне навчання та заохочує учнів до самостійної роботи. Вибір теми і методів має великий потенціал для активізації і мотивації учнів, оскільки незнайомі, можливо, смішні слова можуть викликати в учнів інтерес до вивчення, що допоможе їм зосередитися на уроці. Крім того, учні знайомляться з більшою кількістю прийомів, які полегшують інтелектуальне здогадування і з'ясування того, що означає слово і в яких контекстах воно може бути використане без використання словника. Нарешті, ця методика сприяє збагаченню потенційного словника учнів та мотивує до вивчення іншої мови і культури.

За традиційним підходом навчання лексики, а отже формування потенційного словника учнів старшої школи передбачає три *етапи*:

I етап – *орієнтовно-підготовчий* (Presentation Stage) відтворює відповідні методичні прийоми роботи на уроці: виголошення теми уроку; встановлення навчально-пізнавальної комунікативної задачі; введення та семантизація нових лексичних одиниць (зв'язна розповідь з елементами бесіди (illustrative situation); паралельна семантизація лексичних одиниць; використання методу відкриттів (discovery techniques); асоціативний куц

/мережа (mind map /word net / spidergram); тематичне дерево (word tree); синонімічні ряди (word sets); лексична вилка (word fork); робота зі словником (dictionary entries); онлайн-корпуси (corpus); повторення слів вголос за носієм мови з опорою на наочність, яка використовувалася для семантизації лексичних одиниць; запис нових лексичних одиниць.

II етап – *тренувальний* (Practice Stage), який спрямований на практикування вживання нових лексичних одиниць на основі різних вправ: *підготовчих* (мовні, некомунікативні) та *мовленнєвих* (умовно-комунікативні).

Підготовчі вправи:

а) на засвоєння значення і форми лексичної одиниці (повторення лексичної одиниці за носієм мови, диктором, вчителем з виокремленням наголосу, важкого звуку, звукосполучення); диференціація тематичної лексики; групування лексичних одиниць за різними формальними ознаками (асоціації); заповнення пропусків у реченнях; підбір синонімів та антонімів; лексичні ігри; б) на засвоєння сполучуваності лексичних одиниць (складання словосполучень, знаходження пари слів, розширення речень, знаходження у рідній мові відповідних еквівалентів).

Мовленнєві вправи (вправи у підготовленому мовленні): лаконічні відповіді на загальні і альтернативні запитання; імітація мовленнєвого зразка; підстановка у мовленнєвий зразок; трансформація мовленнєвого зразка; завершення мовленнєвого зразка; розширення мовленнєвого зразка.

Розвиток та формування потенційного лексичного запасу учнів передбачає виконання вправ: зі словами-інтернаціоналізмами, неологізмами, фразеологізмами, на словотворення, на розвиток мовної здогадки з використанням явища конверсії (Додатки Б, В, Г).

Наприклад, вправа на розвиток мовної здогадки:

Today we're going to speak about books. Do you like to read books? I'm very fond of reading. I read books by different authors (здогадка) - Ukrainian, Russian, English, American, French and many others. When I was a little girl\boy, I liked to read fairy tales (здогадка) - "Pinocchio", "Cinderella", "Little Red Riding Hood", etc.

I read my first book in English when I was a student. It was a book of short stories (переклад) by O. Henry. Best of all I liked the short story "A Service of Love". Do you like to read short stories? etc.

III етап – *ситуативно-варіативний* (Production Stage) спрямований на самостійне вживання учнями лексичних одиниць у реченні, навчання понадфразовій єдності, мікродіалогу, тобто вправи у непідготовленому мовленні.

Послідовність роботи з новою лексичною одиницею реалізується за допомогою певних методичних прийомів, а саме:

- ✓ запис нової лексичної одиниці на дошці, пояснення її значення (способи семантизації);
- ✓ чітке промовляння вголос учнями за вчителем або носієм мови;
- ✓ сприймання лексичної одиниці в контексті;
- ✓ тренування та вправляння вживання лексичної одиниці.

Формування потенційного англomовного словника учнів також передбачає розвиток умінь роботи зі словником, зокрема за допомогою таким методичних прийомів як:

- ✓ приведення або трансформація нової лексичної одиниці до словникової форми (лінгвістична правильність оформлення)
- ✓ вибір та аналіз функції слова відповідно до проіндексованого варіанту та контексту.

У старших класах школи зростає питома вага самостійної роботи з

новою лексикою. Наприклад, при навчанні фразеології важливе значення мають міжпредметні зв'язки (історія, зарубіжна література, українська мова і література та ін.)

До найбільш поширених *прийомів* навчання фразеології на уроках англійської мови в старшій школі методисти відносять такі:

- вибіркова робота (знайти й підкреслити ідіому в реченні);
- тлумачення фразеологічних одиниць, що включає пояснення змісту англійською мовою та переклад українською: *to give a hand – to help* (допомагати), *an arm and a leg – very expensive* (дуже дорого), *in a jam – in a difficult situation* (у складній ситуації);
- заміна фразеологічних одиниць комбінаціями слів і навпаки;
- добір найбільш точного перекладу зі списку (*Another election! Could he stand a second time without showing his true colours?* – показати своє справжнє обличчя; показати себе у справжньому світлі; скинути маску);
- складання власних висловлювань з використанням фразеологічних одиниць.

Наприклад, учням можна запропонувати дібрати до англійських ідіом відповідники з українських фразеологізмів: *«like father like son»* – «яблуко від яблуні недалеко падає», *«bite your tongue»* – «прикусити язика», *«a little bird told me»* – «сорока на хвості принесла» та ін.

Для того щоб полегшити цей процес і перетворити вивчення лексики на уроці на цікаве заняття в старшій школі вчитель може додавати автентичні статті з блогів для читання та розширення словникового запасу учнів.

Збагаченню потенційного словника учнів, як вже зазначалося, сприяють різні автентичні матеріали, наприклад відео про наукові досягнення у Великій Британії. Переглядаючи сюжет, звертаємо увагу на неологізми та інтернаціоналізми, а також пропонуємо провести дискусію чи дебати (*pros & cons*) з використанням нових лексичних одиниць. Ефективним прийомом є запис нових понять з подальшим поясненням їх вживання у різних науково-технічних дискурсах. Використання «круглого столу» за допомогою

відкритих запитань формує культуру спілкування, толерантне ставлення до співрозмовника, конструктивний діалог; забезпечує активність учнів, розширює світогляд, мотивує до нових знань, розширює потенційний словниковий запас учнів.

Отже, процес формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи передбачає: ідентифікацію значення лексичної одиниці; діяльність, спрямовану на засвоєння лексичної одиниці; діяльність щодо застосування лексичного матеріалу та процесу спілкування в різних ситуаціях. Тому роль вчителя в цьому процесі полягає в тому, щоб: представити нову лексичну одиницю, допомогти учням правильно визначити її значення; організувати роботу учнів при виконанні вправ, спрямованих на розпізнавання та впізнавання лексичної одиниці на основі знань словотворення та словотвірного аналізу; стимулювати учнів до вживання вивченої лексичної одиниці в мовленні; мотивувати до вивчення лівосоціокультурних маркерів англійської мови; залучати до використання сучасних онлайн-ресурсів корпусної лінгвістики; використовувати міжпредметні зв'язки на уроці англійської мови.

2.2 Експериментальна перевірка ефективності методичних прийомів формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи

Організація експериментальної роботи передбачала розроблення програми і методики проведення експерименту на уроках англійської мови в старшій школі (учні 11 класу).

Наше дослідження проводилось на базі комунального закладу загальної середньої освіти "Ліцей № 8 Хмельницької міської ради та охоплювало три взаємопов'язаних етапи: константувальний, формувальний та узагальнювальний. В педагогічному експерименті взяли участь 24 учні

старших класів, яких було поділено на 2 групи: 13 учнів увійшли до експериментальної групи (ЕГ), 11 учнів залишилися у контрольній групі (КГ).

Відповідно до методики проведення експерименту на констатувальному етапі було проведено попереднє опитування та діагностику сформованості потенційного англomовного словника учнів старшої школи. Для цього учням запропоновано різні варіанти завдань.

Наприклад, завдання на визначення рівня знань про неологізми для учнів 11-го класу.

Answer the questions:

1. What is neologism?
2. How often are neologisms used in your opinion?
3. How often do you use neologisms in your everyday speech?
4. Is it easy for you to understand neologism?
5. What difficulties do you face while reading texts containing neologisms?
6. Do you look upon a dictionary when you come across with neologisms?
7. Do you agree or disagree with the following quote?

"Language reacts to all the changes that happen in our life, moreover, it reflects ways of living and thinking. More specifically, the lexicon or words can provide valuable clues to understanding culture."

Activity 2

What types of neologisms formation do you know? Read and check your guesses.

12 types of neologisms:

1. Words
2. Collocations
3. New coinages
4. Derived words
5. Abbreviations
6. Collocations
7. Eponyms
8. Phrasal words
9. Transferred words (new and old referents)
10. Acronyms (new and old referents)
11. Pseudo-neologisms
12. Internationalism

Ways of forming neologisms:

1. **I (digital technology) +Noun**
i-biology, iPod, iPhone, iPodder, iCrime
2. **blog+Noun/Noun +blog**
blogsphere, blogland, blogger, blogging business
audioblogs, fotolog, videoblog

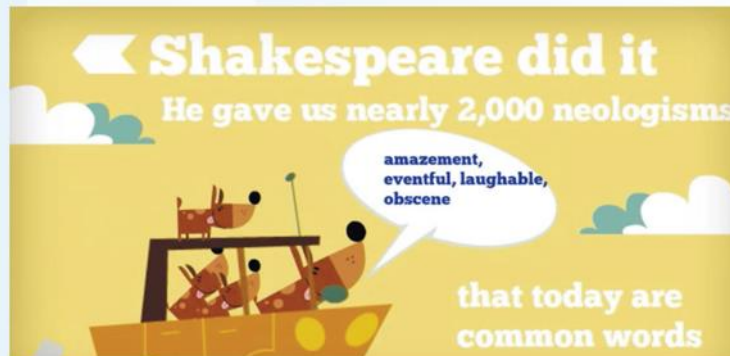
Activity 3

3.1 Match the neologisms with their explanations.

Neologisms	Explanation
A. Google	1) Someone who is new to an online community or game.
B. Ego surfer	2) A vacation at home or in the immediate local area.
C. 404	3) Used to refer to super couple Brad Pitt and Angelina Jolie.
D. Brangelina	4) Someone who's clueless. From the World Wide Web error message 'Not Found'.
E.Noob	5) A person who boosts his ego by searching for his own name on Google and other search engines.
F. Staycation	6) To use an online search engine as the basis for looking up information on the World Wide Web.
G.Bobu	7) A person who posts obnoxious comments to an online community.
H.Troll	8) A businessman who leads a bohemian lifestyle.

Activity 4

Watch the [video message](#) and answer the questions.

1. Do you agree that people don't need a lot of money to make up new words?
2. How many neologisms did Shakespeare give us? Do you know any other writer who contributed much into neologisms formation?
3. How often do you use neologisms in your native language?
4. How often do you hear new words made up from scratch in English and in Russian?
5. When do words end up in the dictionaries?

Match the neologisms and definitions.

black helicopter	a child born by parents of African and Mexican origin
junkaholic	sending offensive SMS messages
black-and-white evidence	the generation that is good at digital technology
Christmas creep	information that distracts attention from the main problem
Potterhead	a person who collects thrown away stuff and uses it
blaxican	obvious proof
textual harassment	advertising a product long before the holiday
Generation 9-11	a person who admires reading stories about H.Potter
Generation D	people at the age 19-25 whose psychology changed and they started to support military politics

Кожне правильно виконане завдання оцінювалося у 10 балів, отже відповівши правильно на усі учень може отримати 70 балів. У таблиці 2.1. наведено шкалу переведення балів

Таблиця 2.1 – Співвіднесення балів за виконане завдання із дванадцятибальною шкалою

Рівень	Бали
Низький рівень (3-6 балів)	1-35 балів
Середній рівень (7-9 балів)	35-60 балів
Високий рівень (10-12 балів)	60-70 балів

За результатами виконання завдань визначено три рівні сформованості потенційного англомовного словника: низький, середній та високий. Водночас визначено критерії оцінювання сформованості потенційного англомовного словника учнів. До них відносимо такі: лінгвістична правильність форми лексичної одиниці; сполучуваність лексичних одиниць; вживання лексичних одиниць в мовленні. У таблиці 2.2. презентовано критерії і показники, за якими оцінювалися результати навчання учнів (табл. 2.3.)

З'ясування реального стану сформованості потенційного англомовного словника учнів старшої школи за визначеними критеріями і показниками дало змогу констатувати, що переважає низький рівень сформованості (табл. 2.3.)

Таблиця 2.2 – Критерії сформованості потенційного англомовного словника

Критерій	Показники
Лінгвістична правильність форми лексичної одиниці	➤ Афіксація лексичних одиниць. ➤ Спільнокореневі лексичні одиниці ➤ Лінгвосоціокультурні маркери
Сполучуваність лексичних одиниць	➤ Семантизація лексичної одиниці ➤ Розпізнавання лексичної одиниці на основі засобів словотворення ➤ Комбінування лексичних одиниць
Вживання лексичних одиниць в мовленні	➤ Вживання лексичних одиниць відповідно до контексту ➤ Використання лексичних одиниць у писемному мовленні

Таблиця 2.3 – Рівні сформованості потенційного англомовного словника (констатувальний етап експерименту)

Критерії	Групи	Рівні сформованості та кількість учнів (КУ)					
		Високий (10-12 балів)		Середній (7-9 балів)		Низький (3-6 балів)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лінгвістична правильність форми лексичної одиниці	КГ (11)	1	9,10 %	5	45,45 %	5	45,45 %
	ЕГ (13)	2	15,38 %	6	46,16 %	5	38,46 %
Сполучуваність лексичних одиниць	КГ (11)	1	9,10 %	4	36,36%	6	54,54 %
	ЕГ (13)	2	15,38 %	6	46,16 %	5	38,46 %
Вживання лексичних одиниць в мовленні	КГ (11)	1	9,10 %	5	45,45 %	5	45,45 %
	ЕГ (13)	1	7,68 %	6	46,16 %	6	46,16 %
Загалом	КГ (11)	1	9,10 %	5	45,45 %	5	45,45 %

	ЕГ (13)	2	15,38 %	6	46,16 %	5	38,46 %

Рисунок 2.6 – Рівень сформованості потенційного англомовного словника в контрольній групі на початку експерименту

Рисунок 2.7 – Рівень сформованості потенційного англомовного словника в експериментальній групі на початку експерименту

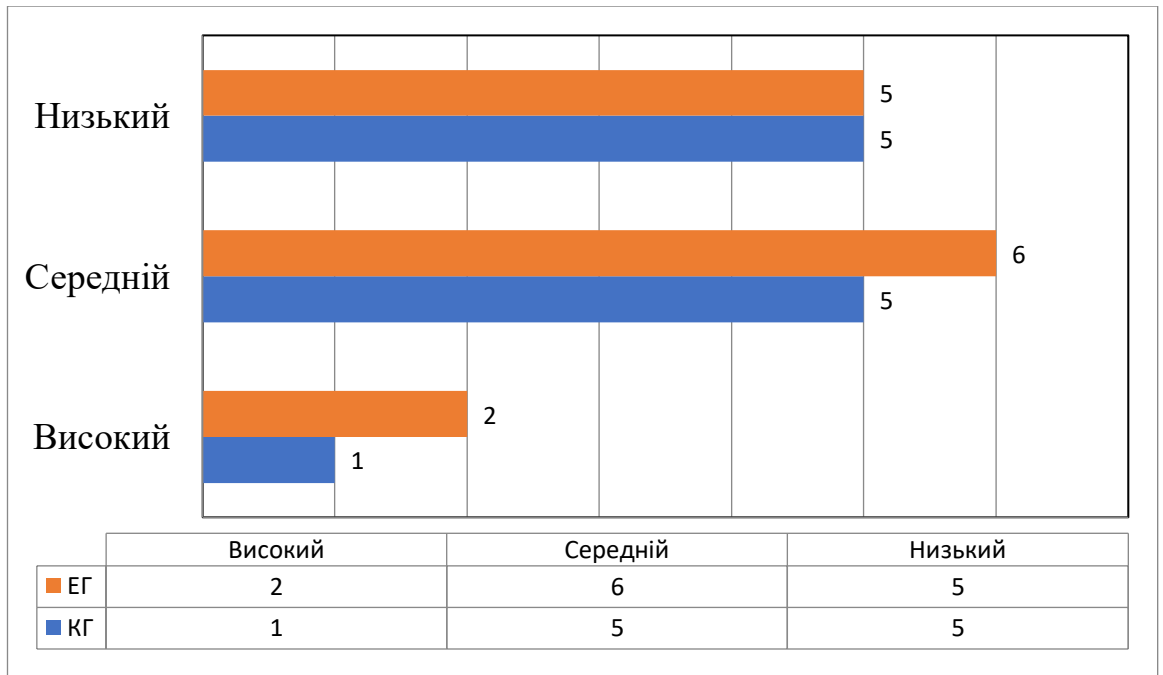

Рисунок 2.8 – Порівняння результатів на визначення рівня сформованості потенційного англомовного словника КГ та ЕГ

Результати підрахування середнього балу в обох групах перед формувальним етапом експерименту показали, що середнє значення в КГ становить 55,4 балів, в ЕГ – 58,3. Це засвідчує приблизно однаковий рівень знань. За шкалою переведення балів у дванадцятибальну систему встановлено, що в ЕГ показник середнього балу – 8, а КГ – 7,5.

Відображені результати переконують нас у необхідності внесення методичних коректив у процес формування потенційного англомовного словника учнів 11-го класу.

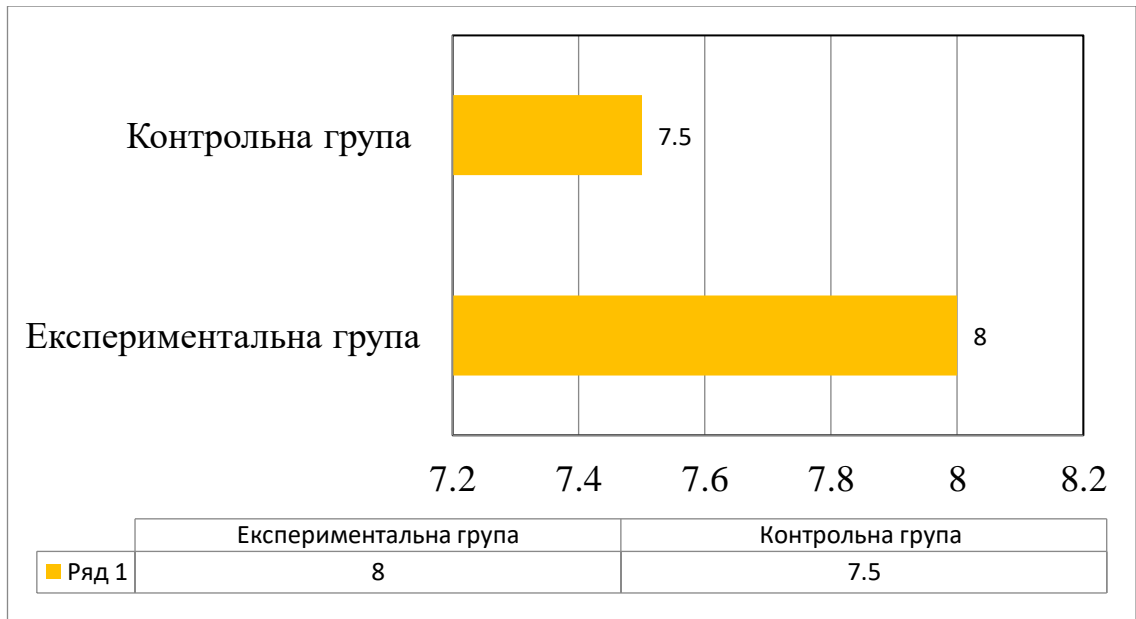

Рисунок 2.9 – Середній бал оцінювання сформованості потенційного англомовного словника учнів старших класів в обох групах на початку експерименту.

Відповідно до поставлених завдань було розроблено комплекс методичних прийомів, вправ, завдань, які, на нашу думку, покращать та підвищать рівень сформованості потенційного англомовного словника старшокласників.

Пропонуємо низку завдань відповідно до визначених критеріїв.

Критерій 1. Лінгвістична правильність форми лексичної одиниці

1. Choose the best synonym for the following words.

Intention – a) determination b) aimlessness c) negligence d) oversight.

Carriage – a) misconveyance b) misconduct c) misconsignment d) conveyance.

Accumulate – a) gather b) disperse c) scatter d) divide.

Broaden a) depend b) extend c) conduct d) expose.

2. Choose the best antonym for the following words.

Pleasure – a) gratification b) pain c) fancy d) indulgence.

Horizon – a) skyline b) purview c) persuasion d) downgrade.

Coincidence – a) resemblance b) incongruity c) comparison d) similitude.

Departure – a) leaving b) arrival c) exclusion d) egress

3. Choose the word that has the same root of the word.

Anti- a) depressant b) ordinary c) byte d) qualify.

Dis- a) legal b) appearance c) motivate d) grade.

Non- a) election b) lead c) window d) spelt.

De- a) secure b) nomination c) grade d) remove

4. Choose the correct homophone.

a) The children got (bored, board) during the lesson.

b) The teachers walked down the (aisle, isle) between the rows of desks.

c) Jake has a (pane, pain) in her shoulder.

d) The school (principal, principle) spoke to a group of people.

e) The shop assistant wants to (sell, cell) as many TVs as possible.

5. Choose the correct word for the definitions below.

Make a trip or journey from one place to another – a) pass through b) get down c) pick up d) come around

A bird which lives near the sea and has long wings, short legs and white and grey feathers – a) cod b) lizard c) ostrich d) seagull

A list of things or activities to be done at or during some particular time – a) intention b) arrangement c) schedule d) procedure

An area at the airport where passengers wait before they get into an aircraft – a) departure lounge b) arrivals c) gates d) check-in desk

Критерій 2. Сполучуваність лексичних одиниць

1. Put the following words into the correct box in the table below

boot	duty-free shop	passenger train	steering wheel	puncture
brake	ferry	petrol station	steward(ess)	double-decker
cancelled flight	deck	plane crash	subway	taxi rank
coach	fishing boat	port	ticket inspector	air traffic controller
cockpit	freight train	restaurant car	tram	lost luggage
compartment	harbour	road accident	tyre	travel sickness
departure lounge	hijack	runway	waiting room	jetlag
flight delay	jet	shipwreck	wing	seasickness
detour	lorry	sleeping-car	flight attendant	
dock	mechanic	sports car	derail	

transport type	kinds of vehicle	parts of vehicle	people working with it	associated facilities	associated problems
road					
rail					
sea					
air					

2. Translate the English words and word-groups below into Ukrainian. Point out which of them are internationalisms and which non-internationalisms.

abacus, actual, conductivity, copyright, equilibrium, ever-frost, refrigerator, hypersonic, ignition, jet-fighter, non-conductor, gymnasium, quadrilateral, ropedancer, sabre-rattling, second-class, self-preservation, shock-worker, self-defence, sleeping-bag, smoke-screen, smoking-carriage, sparking-plug, standard-bearer, subtitle, summarise, summation, superconductivity, supernatural, supersonic, superstructure, syndetic, thermostable, thrashing-machine, tightrope-dancer, toolroom, turn-screw; argument, billet, bombard, buffet, brilliance, complexion, cream, cymbals, dispute, electric eye, ferment (v), genii, gastronome/r, implicitly, intelligence, liquor, locomotion, nocturnal, observation, occupant, officiant, partywall, replica, satin, satirize, technology, tripartite, unintelligible, zero-gravity, diesel locomotive, alternative current, direct current, ionic rectifier, rate of exchange.

3. Invent a «word challenge».

4. «Mind-mapping»

На нашу думку, ментальні карти забезпечують диференційований підхід до навчання англomовної лексики. Цей метод особливо ефективний при вивченні багатозначних та похідних лексичних одиниць з конкретної теми. Створення таких карт сприяє запам'ятовуванню великого масиву лексики, споріднених слів та їх значень.

5. «Flashcards»

Для підвищення рівня знань учнів із способів семантизації лексичних одиниць корисними та ефективними є *Flashcards*. Дієвий прийом і спосіб запам'ятовування великої кількості слів та автоматизації дій учнів з вивченими лексичними одиницями в усному мовленні.

Критерій 3. Вживання лексичних одиниць в мовленні

1. Match the words and their explanations (3 words are odd ones out). What or who are they?

1. → Something that appeared an illusion or a figment of imagination.
2. → The time when you can see all of the big thin that shines in the sky at night.
3. → A woman in stories who uses magic to do bad things.
4. → A thing that looks like a person, that farmer put in their fields to frighten birds.
5. → A dead person in stories who comes to life at night and drinks people's blood.
6. → A brush with a long handle that you use for sweeping.
7. → A man in stories who has magic powers.
8. → A very large round vegetable with a thick orange skin.
9. → The special clothes that people wear at a certain time.
10. → The bones of a whole animal or person.

a) vampire
b) pumpkin
c) ghost
d) skull
e) scarecrow
f) costume
g) witch
h) skeleton
i) full moon
j) broom
k) tomb
l) wizard
m) lantern

2. Fill in the gaps with the words below.

- a) witch b) creature c) mummy d) trick or treat e) pumpkin
 f) full moon g) Jack-o'-lantern h) warlock i) trick j) werewolf

In the UK and in the USA Halloween is normally celebrated at the end of October. Children adore this time of joy and happiness, because the choice of costumes they can put on is diverse. Someone may be (1) _____, a mythical creature that can temporarily change its appearance magically when there is a (2) _____, turning from a person into another (3) _____, plant or object, and vice versa. Another person may choose to be a (4) _____, a person whose soft tissues are protected from decomposition by chemicals, cold, low humidity, or lack of air; (5) _____, a woman endowed with sorcerous abilities, which she received from nature, or learned to sorcery or a (6) _____ – a male witch. Then they make a kind of lamp, which is called (7) " _____ " and put inside it a (8) _____ and a candle. When children carry it they say (9) " _____!". They knock on the door and if they get a candy, they are delighted. If not, they play a (10) _____, throw the rubbish in the yard.

3. Discuss the meaning of the neologisms

1. Tropico is the excellent nation-builder game that simulates a Caribbean banana republic during the Cold War.

2. He was far, far different than the laughing, beatnik jabbering, youngster he had always seemed.

3. As a **freelance** writer, I depend for my living on easy relations with magazines, creative-writing departments, and so on.

4. Because it lacks the stylish voice of a hard-boiled detective noir, it sometimes feels coldly industrious.

5. And, every boy in the world knows, it is a great disgrace to be called **“butterfingers.”**

6. Marjorie Wilkes Huntley was a New Age **feminist**, a widow, and a librarian.

7. He was constantly dealing with this meme of not being able to close the deal,” Jurkowitz says.

8. And, without removing his hobnails, or his corduroys, he sprang lightly into the Oxbridge racing-boat.

9. The **workaholic** with the love of white suits and the slogan, “Let’s Keep Moving!”

10. To catch the “real” **tweeter**, Weiner explained that he had hired an Internet security firm to investigate.

4. Discussion

Warm-Up activity

In pairs, write out the dialogue of a recent spoken conversation one of you had with a friend, or share screenshots of a text conversation. Try to be as true as possible to the language you use when talking or texting with other people your age.

Then, get together with another pair and read your dialogues aloud. As you read, compile a list of terms in your conversations that you think adults would not understand. Discuss your list as a small group:

- Which of these words do you use the most? Do a lot of other teenagers use them?
- Are any of these words specific to where you live or to any other community you are a part of?
- Would you use these words in conversations with parents or teachers? Why or why not? Why do you think teenagers sometimes use different words in conversations with friends than with adults?

Have one representative from each group write your list on a whiteboard or Jamboard. As a class, look at all of the lists and consider:

- Which of these words, if any, would you expect to see in The New York Times?
- If one of these words were to appear in The Times, in what context might you see it? What would the article be about? How would it be used?

Зауважимо, що під час уроків також використовували тести (true / false) і вікторини як післятекстові завдання у процесі читання чи аудіювання, наприклад на заповнення пропусків, підбору похідних слів та побідних за значенням, при вивченні інтернаціональної лексики тощо.

2.3 Аналіз результатів експериментального дослідження

Задля перевірки результатів завдань для визначення рівня сформованості потенційного англомовного словника учнів 11-го класу наприкінці експерименту обґрунтовано змістове наповнення рівнів сформованості потенційного англомовного словника за визначеними показниками.

Таблиця 2.5 – Рівні сформованості потенційного словника учнів за визначеними критеріями

Лінгвістична правильність форми лексичної одиниці

Рівні	Показники	Бали
Низький рівень	➤ Учень не володіє знаннями з словотвору (афіксація лексичних одиниць). ➤ Учень неправильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. ➤ Учень вживає спільнокореневі лексичні одиниці та міжмовні омоніми у неправильному значенні. ➤ Учень не володіє лінгвосоціокультурними маркерами	3-6
Середній рівень	➤ Учень володіє знаннями з словотвору але не вміє правильно викорисовувати суфікси та префікси. ➤ Учень частково правильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. ➤ Учень практично не допускає помилок у вживанні спільнокореневих слів та міжмовних омонімів.	7-9
Високий рівень	➤ Учень володіє знаннями з словотвору і правильно викорисовує суфікси та префікси. ➤ Учень правильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. ➤ Учень вживає спільнокореневі слова та міжмовні омоніми у правильному значенні.	10-12

Сполучуваність лексичних одиниць

Рівні	Показники	Бали
Низький рівень	➤ Учень неправильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту.	3-6

	➤ Учень неправильно створює визначені комбінації слів та не використовує їх в мовленні. ➤ Учень не володіє способами семантизації лексичної одиниці ➤ Учень не розпізнає лексичні одиниці на основі засобів словотворення	
Середній рівень	➤ Учень допускає незначні помилки у сполученні слів на рівні понадфразової єдності та тексту. ➤ Учень частково правильно створює визначені комбінації слів та з помилками використовує їх в мовленні. ➤ Учень володіє деякими способами семантизації лексичних одиниць ➤ Учень частково розпізнає лексичні одиниці на основі засобів словотворення	7-9
Високий рівень	➤ Учень правильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту. ➤ Учень правильно створює визначені комбінації слів, з урахуванням синтагматичних характеристик та використовує їх в мовленні. ➤ Учень володіє способами семантизації лексичних одиниць ➤ Учень розпізнає лексичні одиниці на основі засобів словотворення	10-12

Вживання лексичних одиниць в мовленні

Рівні	Показники	Бали
Низький рівень	➤ Учень допускає помилки у вживанні нових лексичних одиниць відповідно до контексту висловлювання.	3-6

	➤ Учень не використовує тематичну лексику у писемному мовленні.	
Середній рівень	➤ Учень частково правильно вживає нові лексичні одиниці, загалом відповідно до контексту висловлювання. ➤ Учень робить незначні помилки у використанні тематичної лексики у писемному мовленні.	7-9
Високий рівень	➤ Учень правильно вживає нові лексичні одиниці відповідно до контексту висловлювання. ➤ Учень правильно використовує тематичну лексику у писемному мовленні.	10-12

Результати виконання завдань учнями представлено у таблиці оцінювання рівня потенційного англomовного словника в контрольній групі та експериментальній групі після проведення експерименту.

Таблиця 2.6 – Динаміка рівнів сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів за результатами дослідно-експериментальної роботи (формульальний етап експерименту)

Критерії	Групи	Рівні сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів та кількість учнів (КУ)					
		Високий (10-12 балів)		Середній (7-9 балів)		Низький (3-6 балів)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лінгвістична правильність форми лексичної одиниці	КГ (11)	1	9,10 %	6	54,54 %	5	45,45 %
	ЕГ (13)	8	61,54%	3	27,27%	2	15,38 %
Сполучуваність лексичних одиниць	КГ (11)	1	9,10 %	7	63,64 %	4	33,4 %
	ЕГ (13)	6	46,16 %	5	38,46 %	2	15,38 %

Вживання лексичних одиниць в мовленні	КГ (11)	2	15,38 %	5	45,45 %	5	45,45 %
	ЕГ (13)	7	53,85%	4	30,77 %	2	15,38 %
Загалом	КГ (11)	1	9,10 %	6	54,54 %	5	45,45 %
	ЕГ (13)	7	53,85%	4	30,77	2	15,38%

У вигляді діаграми на рисунку також представлено рівні сформованості потенційного англомовного словника учнів старших класів за результатами дослідно-експериментальної роботи (формувальний етап експерименту) (Рисунок 2.6)

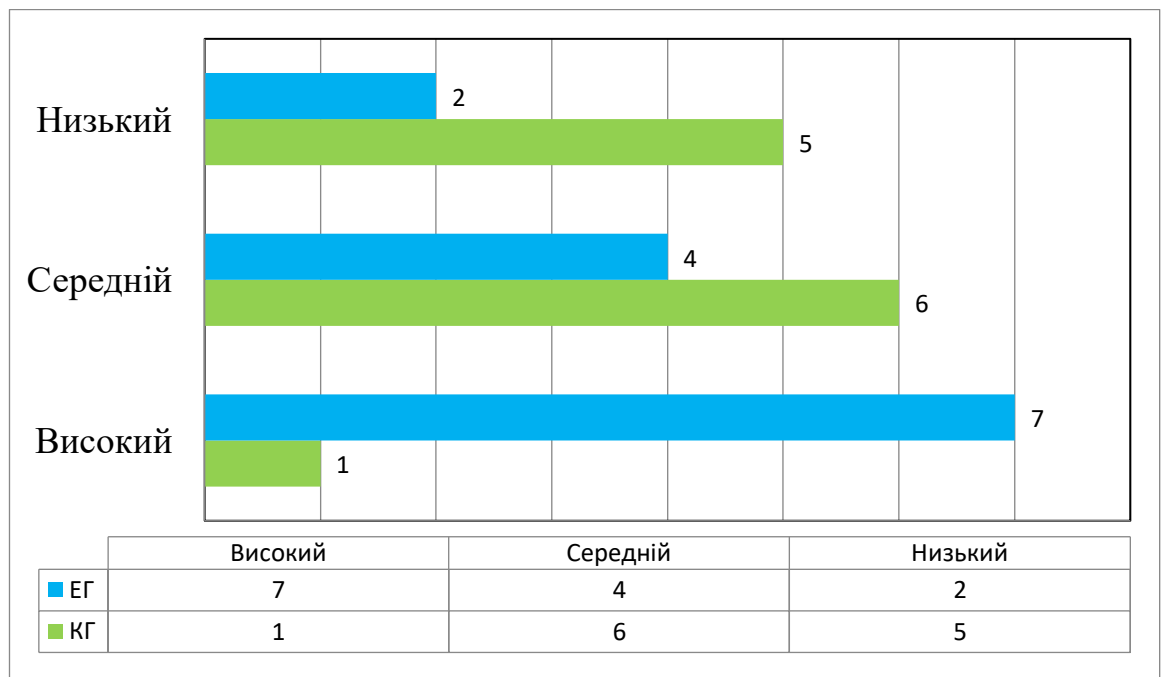

Рисунок 2.6 – Рівень сформованості потенційного англомовного словника учнів старших класів за результатами дослідно-експериментальної роботи (формувальний етап експерименту)

Рисунок 2.7 – Рівень сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів у контрольній групі після експерименту.

Згідно з результатами виконання завдань учнями контрольної групи, високий рівень сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів і мають 9,10 % учнів, середній – 54,54 % і низький – 45,45 %. Результати виконання завдань учнями експериментальної групи також продемонстровані у вигляді діаграми на рисунку.

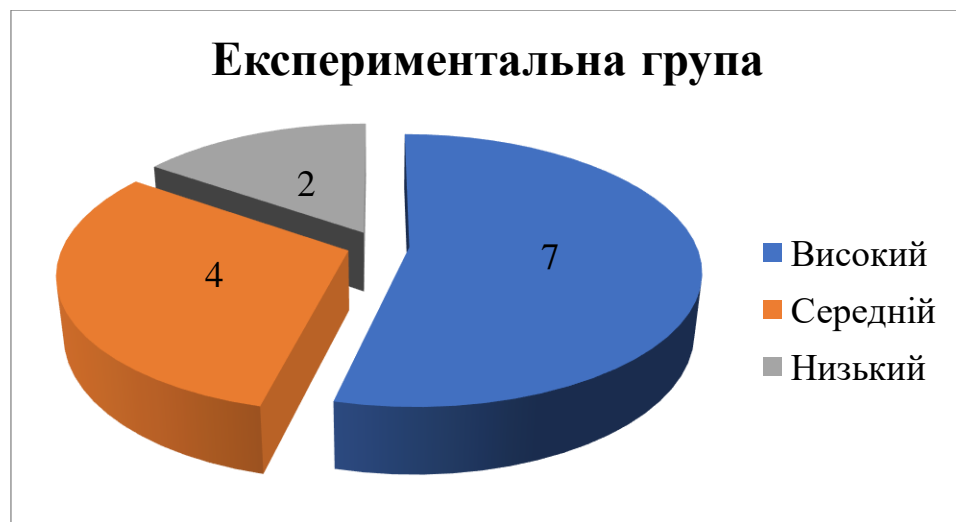

Рисунок 2.8 – Рівень сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів в експериментальній групі після експерименту.

Так, після проведення експерименту високий рівень сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів мають 53,85 % учнів, середній – 30,77 % і низький – лише 15,38 %.

Таблиця 2.7 – Динаміка рівнів сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів за результатами дослідно-експериментальної роботи (загальні результати)

Групи	Етапи експерименту	Рівні сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів та кількість учнів (КУ)					
		Високий		Середній		Низький	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
КГ (11)	Констатувальний	1	9,10 %	5	45,45 %	5	45,45 %
	Формувальний	1	9,10 %	6	54,54 %	5	45,45 %
ЕГ (13)	Констатувальний	2	15,38 %	6	46,16 %	5	38,46 %
	Формувальний	7	53,85%	4	30,77	2	15,38%

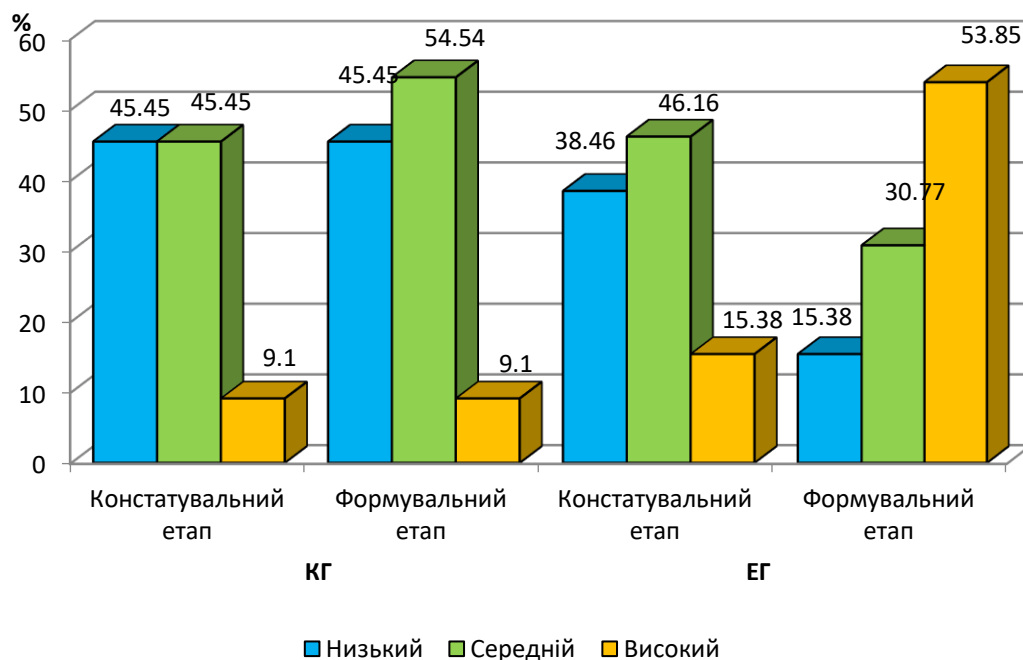

Рисунок 2.9 – Динаміка рівнів сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів за результатами дослідно-експериментальної роботи (загальні результати)

У ході роботи здійснено підрахування середніх результатів в обох групах після експерименту. На основі шкали переведення балів встановлено, що в експериментальній групі показник середнього балу оцінювання – 7,8, в той час як в контрольній – 9,0. Отже, середні результати обох груп до та після проведення експерименту представлено у вигляді діаграми на рисунку 2.10

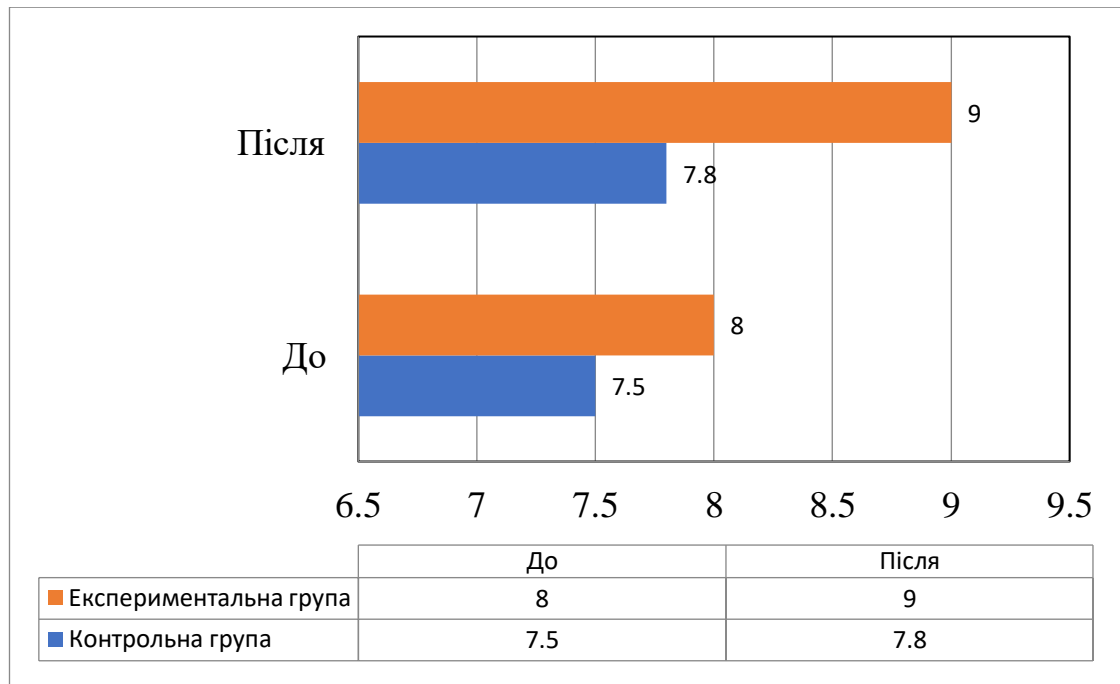

Рисунок 2.10 – Середній бал оцінювання сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів в обох групах до і після експерименту.

Результати представлені на Рисунок 2.10 демонструють, що середній рівень сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів в експериментальній групі покращився на 1 бал, коли в контрольній групі цей показник підвищився лише на 0,3 бала.

Крім того, для перевірки достовірності отриманих експериментальних даних необхідно підтвердити, що рівні сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів у контрольній та експериментальній групах є неоднаковими. Для підтвердження цього, проведено математичні розрахунки, використовуючи непараметричний критерій Пірсона, χ^2 . З його допомогою знайдено відмінності між двома

розподілами та оцінено їх достовірність. Надійність вірогідність результатів становить 95 %.

Вірогідність отриманих результатів перевіримо, застосовуючи критерій χ^2 Пірсона:

нульова гіпотеза H_0 : експериментальна та контрольна вибірки за рівнем сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів за досліджуваним критерієм χ^2 однорідні;

альтернативна гіпотеза H_1 : експериментальна та контрольна вибірки різні за рівнем сформованості потенційного англomовного словника учнів старших класів за досліджуваним критерієм χ^2 .

Основна розрахункова формула критерію χ^2 -квадрат має ось такий вигляд:

$$\chi_{\text{емп}}^2 = N \times M \times \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i - m_i}{N - M} \right)^2}{n_i + m_i},$$

N – загальна кількість учнів експериментальної групи;

M – загальна кількість учнів контрольної групи;

n_i – кількість учнів експериментальної групи (ЕГ), які мають середні бали за критеріями високого (n_1), середнього (n_2), низького (n_3) рівнів;

m_i – кількість учнів контрольної групи (КГ), які мають середні бали за критеріями високого (m_1), середнього (m_2), низького (m_3) рівнів;

L – шкала оцінювання, $L = 3$.

Для χ^2 -квадрат критерію рівні значущості оцінені за кількістю ступенів вільності ν , що обчислене за формулою:

$$\nu = (k - 1) \cdot (c - 1), \quad (3.2)$$

де k – кількість вибірок, стовпчиків (груп-2), s – кількість характеристик, за якими відрізняються вибірки, рядків (рівнів оцінювання-3).

Критичні величини $\chi_{\text{кр}}^2$ для рівнів значимості $P=0,05$ та $P=0,01$:

$$\chi_{кр}^2(0,05)=5,991 \qquad \chi_{кр}^2(0,01)=9,21$$

Обчисливши усі показники, ми отримали результат 6,785.

Отриманий результат 6,785 має більше значення за табличне (5,991). Отже, можемо підтвердити гіпотезу про те, що рівень сформованості потенційного англомовного словника учнів старших класів в експериментальній групі є вищим за рівень учнів в контрольній групі.

Відповідно до результатів проведення експерименту, можемо зробити висновок, що обґрунтовані та апробовані методичні прийоми для формування потенційного англомовного словника учнів старших класів є ефективними у використанні на уроках англійської мови. Мети досягнуто, поставлені завдання виконані, гіпотезу підтверджено.

2.3 Методичні рекомендації для формування потенційного англомовного словника в учнів старшої школи

На основі вивчення науково-методичної літератури, педагогічної практики, проведеного експериментального дослідження окреслено основні методичні рекомендації щодо ефективності використання методичних прийомів для формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

1. Врахування та усунення труднощів засвоєння нових лексичних одиниць потенційного словника (хибний переклад багатозначних слів, інтернаціональних слів, фразеологізмів, неологізмів; знання словотвору; визначення фонетичної, графічної структури лексичних одиниць (омофони та омографи: графемно-фонетичні відмінності похідних та багатоскладових слів; недоцільне семантичне поєднання лексичних одиниць з відповідниками у рідній мові тощо).
2. Збільшення обсягу інформації на уроці щодо вивчення лінгвістичних особливостей словотвору (вправи на утворення прикметників з

іменників, зрощення, суфіксацію та префіксацію; телескопія, співвідношення семантичних структур багатозначних слів; засвоєння додаткових значень і похідних форм нових лексичних одиниць на основі вже вивчених раніше).

3. Використання сучасного автентичного матеріалу для мотивації учнів до вивчення нової лексики та розширення потенційного словникового запасу.
4. Збільшення та урізноманітнення вправ на вивчення номінативної лексики під час аудіювання та читання (післятекстовий етап).
5. Активізація уваги до вивчення неологізмів, інтернаціональних слів, ідіом та фразеологізмів на основі автентичних текстів за допомогою прийому мовної здогадки.

6. Використання таких прийомів, методів і засобів, як:

- ✓ мовна здогадка
- ✓ засоби словотвору
- ✓ асоціативна мережа
- ✓ тематичне дерево
- ✓ лексична вилка
- ✓ «шаховий удар» (аналогія/«chess knock»)
- ✓ мнемотехніка (створення ланцюжка: англійський неологізм – візуальна асоціація його значення)
- ✓ постійне повторення
- ✓ відтворення цілісних словосполучень
- ✓ рецептивні та репродуктивні вправи
- ✓ метод повного занурення
- ✓ чат-діалоги
- ✓ ментальні карти
- ✓ «флеш-картки»
- ✓ корпусні лінгвістичні ресурси (*WordSpy.com*; *English-corpora.org*)
- ✓ онлайн словники.

Отже, запропоновані методичні прийоми сприятимуть урізноманітненню та полегшенню навчання англомовної лексики учнів старшої школи, сформувати активний і пасивний словниковий мінімум, що є основою потенційного словникового запасу, а також мотивуватимуть до вивчення іноземної мови і культури.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення результатів дослідження проблеми формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи сформульовано такі висновки:

1. Теоретичний аналіз лінгвістичної, психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури показав, що проблема формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи є в центрі уваги українських науковців, вчителів англійської мови, здобувачів вищої освіти. Потреба у детальнішому висвітленні порушеного питання зумовлена різними причинами: вимогами НУШ до формування іншомовної компетентності учнів ЗЗСО; вимогами до професійної (методичної) компетентності вчителя іноземної мови і літератури; нормативною регуляцією вивчення англійської мови у базовій та профільній школі; потребами та інтересами учнів старшої школи у поглибленому вивченні англійської мови; необхідністю удосконалення навчальних посібників з акцентом на формування потенційного англомовного словника учнів; пошуком нових форм, методів, прийомів навчання лексики та формування англомовної лексичної компетентності учнів в старшій школі; доцільністю розроблення методичних рекомендацій для вчителів та здобувачів вищої освіти щодо використання інноваційних методичних прийомів для формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи та ін. Практика в ЗЗСО та ЗВО показала, що майбутні вчителі англійської мови недостатньо обізнані у методиці формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи, а в самих учнів низька мотивація до збагачення словникового запасу інтернаціональними словами, неологізмами, фразеологічними зворотами, ідіомами тощо. Володіння англійською мовою випускника ЗЗСО суттєво залежить від якості сформованого потенційного словника. Зважаючи на важливе значення застосування лексичного потенціалу у практиці мовлення, перед вчителями англійської мови старших класів (особливо профільної школи) стоїть завдання

навчити учнів оперувати лексичними одиницями складного слова (потенційними словником).

2. З'ясовано особливості формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи: набуття необхідного рівня англомовної лексичної компетентності учнів в старшій школі (незалежний користувач); досягнення функціональної лексичної грамотності в оволодінні англійською мовою; джерелом поповнення потенційного словника учнів старшої школи є неологізми, іншомовні та внутрішньомовні запозичення, фразеологізми, на які варто звертати увагу на уроках англійської мови; потенційний словник формується завдяки самостійній семантизації незнайомої лексики під час читання, в основі якої лежить лексична здогадка; обмежений обсяг лексичного матеріалу певним мінімумом, який включає реальний та пасивний словники; обсяг наявного словника учнів старшої школи недостатній для збільшення потенційного словника; вчителі використовують застарілі підручники і словники, а також неактуальні навчальні матеріали; відсутність знань лінгвістичного характеру, зокрема основ словотворення: а також незнання прийомів мовної здогадки. Англомовний потенційний словник охоплює афіксальні похідні, складні й багатозначні слова, неологізми, інтернаціоналізми, конвертовані утворення, які не завжди знайомі учнями, проте можуть бути зрозумілі ними, у разі, якщо навчити їх розкривати значення таких слів.

3. Англомовний потенційний словник складають такі типи лексичних одиниць: інтернаціональні та запозичені слова; похідні та складні слова зі знайомими складовими частинами; слова, особливі за своїм змістом для мови, що вивчається; слова, обсяг значень яких є близьким до семантичного обсягу слова в рідній мові; слова, які мають спільні корені в рідній мові, але відрізняються за змістом; слова й словосполучення, окремі компоненти яких хоча й відомі, але ідіоми та не є схожими за значенням; слова, обсяг яких є ширшим від обсягу значень відповідного слова в рідній мові; слова, які мають вузький обсяг значень відповідного слова в рідній мові;

слова, що мають вужчий обсяг значень, але не відмічаються в рідній мові; слова, які не є схожими за значеннями. Обґрунтовано компонентну структуру та критерії) сформованості потенційного англомовного словника учнів старшої школи: лінгвістична правильність форми лексичної одиниці; сполучуваність лексичних одиниць; вживання лексичних одиниць в мовленні.

4. Узагальнення результатів експериментальної роботи засвідчило результативність та ефективність обґрунтованих методичних прийомів формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи. Аналіз експериментальних даних, отриманих на формувальному етапі педагогічного експерименту доводить, що середній рівень сформованості потенційного англомовного словника учнів старших класів в експериментальній групі покращився на 1 бал, коли в контрольній групі цей показник підвищився лише на 0,3 бала. Вірогідність результатів й достовірність отриманих даних підтверджено за допомогою непараметричного критерію χ^2 Пірсона. Окреслено методичні рекомендації щодо використання запропонованих методичних прийомів формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіююванні. *Іноземні мови*, 2012. № 2. С. 19 – 30. 28
2. Богушевич Н. В., Сорока В. В. Комплекс вправ для формування потенційного словника в учнів основної і старшої школи. *Іноземні мови* : [науково-методичний журнал]. 2013. № 1. С. 10–16 [Електронний ресурс]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2011_2_3
3. Габовда А.М., Т.М. Кравченко Т.М. Формування активного, пасивного та потенційного словникового запасу студентів-філологів. *Серія «Філологічна»*. 2016. № 73. С. 38–50. [Електронний ресурс] <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/408321.pdf>
4. Добровольська І. А. Вивчення фразеологізмів на старшому ступені середньої школи як засіб розширення продуктивного лексичного запасу учнів *Іноземні мови*. 2001. № 2. С. 5 – 7.
5. Єнікєєва С. М. Роль телескопії в збагаченні лексики сучасної англійської мови. *Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2010. С. 420–426
6. *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання* / наук. ред. укр. вид. С. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2013. 273 с.
7. Зацний Ю. А. *Нова розмовна лексика і фразеологія* : англо-український слов. Вінниця : Нова кн., 2009. 295 с.
8. Зацний Ю. А. *Сучасний англomовний світ і збагачення словникового складу*. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.
9. Клебанська М. М. Формування потенційного англomовного словника учнів старших класів для розуміння автентичних текстів. [Електронний ресурс]: <https://naurok.com.ua/formuvannya-potenciynogo-anglomovnogo-slovnika-uchniv-starshih-klasiv-dlya-rozuminnya-avtenticnih-tekstiv-139206.html>

10. Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи: лінгводидактичний аспект. [Електронний ресурс]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2017_18_24

11. Кучма М., Задорожна І. *Англійська мова. 6-й рік навчання [рівень стандарту]: підручник для 10 кл. закладів загальн. серед. освіти*. Тернопіль: навчальна книга - Богдан, 2018. 190 с. (рекомендовано МОН, використовуються в школах як підручник з англійської мови як другої іноземної)

12. Лавриненко О. Л. *Проблема забування лексики у процесі викладання іноземної мови та шляхи протидії забуванню* [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Nvvn/filolog/2007_3/2/3.pd

13. *Лексикологія англійської мови : навчально-методичний посібник* / Уклад. І.О. Білецька, Н.В.Ставчук. Умань : ВПЦ «Візіві», 2018. 165 с.

14. *Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник* / Редько В. Г., Полонська Т. К., Басай Н. П. [та ін.] ; за наук. ред. Редька В. Г. – К. : Педагогічна думка, 2013. 360 с.

15. Логвіна С. А. До проблеми трактування поняття "іншомовний репродуктивний словник" *Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. Пед. науки*. 2010. Вип. 176. С. 88-92.

16. Логвіна С. А. Педагогічна модель процесу формування репродуктивного англійськомовного словника. *Наука і освіта*. 2011. № 5. С. 24-29.

17. Луняка Л. *Шляхи збагачення словникового запасу учнів* [Текст]. English. Language. Culture. Weekly. Сер., Шкільний світ: Англ, мова та культура: тижневик для вчителів та всіх, хто вивчає мову. К.: СПД-ФО Мосієнко, 2014. N 17. С. 4-7.

18. Мартинова Р. Ю. *Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов* : [моногр.] К. : Вища шк., 2004. 454 с.

19. *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін./ за ред. С. Ніколаєвої, К. : Ленвіт, 2013. 590 с.*
20. Морська Л. Г. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей. *Іноземні мови*. 2002. № 2. С. 23.
21. *Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи.* [Електронний ресурс]: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
22. *Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти.* [Електронний ресурс]: https://nushub.org.ua/wp-content/uploads/2022/05/konczepczyia_nush_ukr-yuliya-romanenko.pdf
23. Паращук В. Ю. Використання автентичного тексту під час роботи над розмовної темою. *Іноземні мови в школі*. 2003. № 2. С. 61-65
24. Пасічник О. С. Раціоналізація змісту чинної навчальної програми з англійської мови для основної школи: мовний аспект. *Проблеми сучасного підручника*. 2016. Вип. 17. С. 329 – 341.
25. Подосиннікова Г. І. Розвиток навчальної автономії старшокласників у процесі формування англомовної лексичної компетентності. *Іноземні мови: наук.-метод. журн.* Київ. нац. лінгв. ун-т. 2016. №1. С. 9-14.
26. Прилепська Н. О. *Antonyms. Англійська мова та література: наук.- метод. журн.* Х.: Видав, група "Основа", 2010. № 29. С. 27-32.
27. Редько В. Оновлення змісту навчання іноземних мов у сучасній шкільній освіті – прерогатива Нової української школи. *Іноземні мови в школах України*. 2018. № 4. С. 10–15.
28. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 16–23.

29. Тараканова Г. С., Кравчук О. М. Особливості вивчення фразеології на уроках української та англійської мови. *Загальні аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України*: матеріали Міжнародної наук.-практич. конф. (20 – 21 квітня 2017 р., м. Миколаїв). Миколаїв : МНАУ, 2017. С. 83 – 87.
30. Тарнопольський О. Б. *Методика навчання іношомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному навчальному закладі освіти*: [навч. пос.] / Олег Борисович Тарнопольський. Київ. ІНКО, 2006. 248 с.
31. Ткачик О.В., Роговська Н.В. Шляхи поповнення лексичного складу сучасної англійської мови. *Вісник*. 2017. № 9. С. 36-40.
32. Bates E. I. *Language and context. The equisition of pragmatics*. N.Y. L., 2010. 320 p.
33. Buzan T. El libro de los mapas mentales. Cómo utilizar al máximo las capacidades de la mente. *España: Editorial Urano Campos, A.* 2005. P. 33–44.
34. *Cambridge Advanced Learner's Dictionary. 2021. Butterfingers*". Retrieved from: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/butterfingers>
35. Cooper N. Are Our Teachers Prepared? A Look at Teacher Preparation and the Future of Limited English Proficient Students. 2010. P. 34–45. Retrieved from: <http://www.fie-conference.org>
36. *Corpus of Contemporary American English (COCA)*. Retrieved from: <https://www.english-corpora.org/coca/>.
37. *English-corpora.org*. Retrieved from: www.english-corpora.org/.
38. Evans, V. Lexical concepts, cognitive models and meaning-construction. *Cognitive Linguistics*, 2006. V.17 (4). P. 491-534.
39. Ewing Bölke. *Brand New Neologisms. English Explorations*. 2020. Retrieved from: <https://englishexplorations.check.uni-hamburg.de/brand-new-neologisms/>
40. Hunt, A., & Belgar, D. Current Research and Practice in Teaching Vocabulary In Jack C. Richards and Willy A. Renandya (Eds.), *Methodology in*

language teaching: An anthology of current practice New York: Cambridge University Press, 2002. P. 258-266.

41. James Styring, Nicholas Tims, Anne Robinson, Svitlana Drobotenko «Prepare» *Ukrainian Edition. Grade 10&11*, 2022.

42. Kerremans D. *A Web of New Words: A Corpus-Based Study of the Conventionalization Process of English Neologisms*. Peter Lang, 2015. 278 p.

43. Laufer, B., & Goldstein, Z. Testing vocabulary knowledge: Size, strength, and computer adaptiveness. *Language Learning*, 2004. P. 399-436.

44. Locke, Gary. *Neologisms, Edition. English Language Blog*. 2020. Retrieved from: <https://blogs.transparent.com/english/neologisms-2020-edition/>

45. Meara, P. The rediscovery of vocabulary. *Second Language Research* 2002. P. 393-407.

46. Mickle Swan. *Practical English Usage. Fourth Edition. Oxford. United Kingdom*. 2016. 751 p. Retrieved from: <https://languageadvisor.net/wp-content/uploads/2022/01/Oxford-PracticalEnglish-Usage.pdf>

47. Morris, L., & Cobb, T. Vocabulary profiles as predictors of TESL student performance. *System*, 2004. P. 75-87.

48. Nation, I. How large a vocabulary is needed for reading and listening? *Canadian Modern Language Review*, 2006. P. 59-82.

49. *News on the Web Corpus (NOW)*. Retrieved from: <https://www.english-corpora.org/now/>

50. *Prepare. Ukrainian Edition. 11 Grade*. Joanna Costa, Melanie Williams. Retrieved from: <https://online.flippingbook.com/view/493117842/2/>

51. Palmberg R. Patterns of vocabulary development in foreign-language learners. *Studies in Second Language Acquisition*. 1987. Vol. 9 (2). P. 201-219

52. Read, J. Plumbing the Depths: How should the Construct of Vocabulary Knowledge be Defined? In P. Bogaards and B. Laufer (eds), *Vocabulary in a Second Language*. Amsterdam: John Benjamins, 2004. P. 209-27.

53. Richards J. C. *Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Harlow : Pearson Education Ltd, 2002. 608 p.

54. Richards, J., & Schmidt, R. *Longman Dictionary of Language Teaching & Applied Linguistics (4th edition)*. Essex: Pearson Education Limited, 2004. 321 p.
55. Seal B. Vocabulary learning and teaching. In M. Celce-Murcia (Ed.) *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Boston, MA: Heinle & Heinle Publishers, 1991. P.296-311.
56. *Speech, language and communication milestones*. Retrieved from: <https://sltforkids.co.uk/ages-and-stages-developmental-milestones/teenager-13-18-years>.
57. *Word Spy*. Retrieved from: [https:// www.wordspy.com/](https://www.wordspy.com/).
58. Zareva, A. Models of lexical knowledge assessment of language learners of English at higher levels of language proficiency. *System*, 2005. P. 547 - 562.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок планів-конспектів уроку в старшій школі

TeachingEnglish | Lesson plans

How new words are created

Topic: New words

Aims:

- To learn how new words are created
- To practise formation of words
- To practise pronunciation

Level: Intermediate

Introduction

This lesson looks at how new words are created in English. It encourages learners to analyse words they already know and to understand more about meaning from form. It also encourages them to experiment with new words and possible meanings – an important skill in manipulating language.

Procedure

Tell students that new words enter the English language all the time – there are thousands every year. Explain that English grows so quickly because:

- There are many ways in which new words are created.
- Native speakers like playing with the language.
- There are no wrong or right new words – if they are used by speakers, they can enter the language (this may be an unfamiliar concept for some speakers of other languages where new words are more controlled than in English).

Matching exercise: Worksheet A

- Learners match words with method of formation. Avoid too much discussion of meaning at this stage, and encourage learners to look at form to help guess meaning.

Answers:

- Scuba – c) (self-contained underwater breathing apparatus)
 - Brunch – a)
 - Exam – b)
 - Racist – d)
 - Ping-pong – g)
 - Igloo – h)
 - Diskette – d)
 - Bungalow – h) (Hindi)
 - Biohazard – d)
 - Brainstorm – f)
 - To chair – e)
 - Britpop – a) (British pop music)
 - Chocoholic – a) (an addict to chocolate)
 - Yuppy – c) (young urban professional)
- Ask learners if they know any examples themselves.

Compounds: Worksheet B

- Ask learners the meaning of words. Encourage them to make guesses.

Answers:

snail-mail – *normal (slow) post, as opposed to e-mail*

teleshopping – *shopping using the television and telephone*

user-friendly – *easy to use*

technophobe – *someone who has a phobia about technology*

coffee-matic – *a machine which serves coffee automatically*

brainstorm – *give answers to a question very quickly, without analysing them*

Rhyming pairs: Worksheet C

- Ask learners to complete the sentences using the rhyming pairs. They can use rhyme to help. This may be more difficult than you expect, so be prepared to assist.
- Point out that some pairs of words are hyphenated, some separate, and some use 'and' to connect them.
- Then ask learners to match each sentence to a meaning, using context to help.

Answers:

1. Seeing a spider, even on the TV, always gives me the *heebie-jeebies* (*g - feelings of disgust and discomfort*)
2. She never cleans her room – she just throws everything *willy-nilly* (*f - randomly*)
3. He's a really keen student – an *eager beaver* if ever I saw one! (*c - very enthusiastic*)
4. I do like that old piano music, especially *boogie-woogie* (*d - a style of music*)
5. Are you angry? No? Not even a *teensy-weensy* bit? (*b - very small*)
6. She doesn't like the countryside because she misses the *hustle and bustle* of the big city (*h - the noise and busy people*)
7. The whole problem was very *hush hush* - no-one knew about it until it was over (*a - kept secret*)
8. It doesn't surprise me the police stopped his car – it was *zigzagging* all over the place. (*e - move from right to left*)

Blends: Worksheet D

- Use the example to show learners how words are mixed together, and how meaning is mixed also. Then ask them to break each word down into two. If they find it difficult, use the original words to help them.

Answers:

- Electricity + execute
- Travel + monologue
- smoke + fog
- twist + fiddle
- Oxford + Cambridge (*a name for both universities*)
- motor + hotel
- smart + jazzy
- rock + documentary

Borrowing: Worksheet E

- Remind learners of the example in question 1, Bungalow, then ask them to put the words into four groups, German, Arabic, Spanish and Hindi. Ask them if they know any more examples.

Answers:

German	Arabic	Spanish	Hindi
Poodle	Mirror	Guitar	Shampoo
Hamburger	Average	Patio	Cot
Luck	Zero	Lunch	Jungle
Rocket	Coffee	Tornado	Cheetah

Conversion: Worksheet F

- Tell learners you are now going to look at changing the way we use a word. This is called **conversion**. Remind them they may need to change the form of some words to -ed and -ing forms.

Answers:

- People in Britain worry about drinking tap water, so there is a big market in bottled water.
- Stop that hammering – the noise is driving me crazy!
- Their car broke down and they had to thumb a lift.
- I'm covered in mess because I've been wall-papering the bedroom.
- She's so critical of him behind his back - she's always bad-mouthing him. (*Criticising him*)
- He was spooning food into his mouth so quickly that most of it seemed to end up on his shirt.
- Don't forget to bookmark this webpage – it seems very useful.

- **Learners' words: Worksheet G**
- Tell learners they now have a chance to be creative with vocabulary, like native speakers are.
 - **Loaning** – ask learners to think about a word from their own language that expresses an idea that doesn't exist in English
 - **Blending** – here learners mix two words together.
 - **Conversion** – learners take an English noun and make it a verb, or an adjective
- Ask learners to write a sentence using each new word to share with the group.

Fun pandemic neologisms

new•words

[for] now

Masknesia : When you forgot your mask at home again.

Fognocle: When your eyewear gets steamed up from your mask.

Sighfive: Disappointed you can't make contact when high-fiving.

Footwhere: Unsure how to follow all the arrows in public spaces.

Smeyeling: Smiling with your eyes because that's all you've got to work with.

Zoommates: People you practically live with on video chat.

Funny NEOLOGISMS

Barbie-Dream

To describe perfection from the perspective of a Barbie doll.

Beelzebug

Satan in the form of a mosquito that gets into your bedroom at 3 in the morning and won't leave.

Dopelar
effect

The tendency of stupid ideas to seem smarter if you think of them rapidly.

Go salad

To be confused.

Intaxication

Euphoria at getting a tax refund, which lasts until you realize it was your money to start with.

Irritainment

Annoying but you can't stop whatching.

Like a doctor

Pulling something off with ease or with a great deal of panache.

Джерело: <https://www.translatum.gr/forum/index.php?topic=573234.0>

Приклад завдання на зацікавлення учнів до вивчення неологізмів**New Words Invented by Teenagers**

Which of these invented words speak to you? Write a sentence that uses one of the words in this post based on the definition and example provided.

Джерело: <https://www.nytimes.com/2022/03/31/learning/24-new-words-invented-by-teenagers.html>

Приклади завдань на формування потенційного словникового запасу учнів старшої школи (запропоновані Британською радою)

How new words are created

Worksheet A Try to match each term below with an example?

Word	Way word is formed
• scuba • brunch • exam • racist • ping-pong • igloo • diskette • bungalow • biohazard • brainstorm • to chair • britpop • chocoholic • yuppy	a) Mixing two words and their meanings together b) Using part of a word c) Forming a word from the letters of a phrase d) Adding a prefix or a suffix e) Changing the way a word is used e.g. noun becomes verb f) Joining two words g) Words made with rhyming pairs h) Taking a word from another language

Try to think of more examples of each type?

Worksheet B: Try to explain what these words mean?

E.g. user-friendly – a machine that is easy or friendly to use.

- snail-mail
- teleshopping
- technophobe
- coffee-matic
- brainstorm

Worksheet C: Here are parts of words made from rhymes. (e.g. snail + mail = snail-mail) Complete the sentences below with the second half of each phrase?

and bustle	beaver	hush	woogie	nilly
	weensy	zagging	jeebies	

1. Seeing a spider, even on the TV, always gives me the heebie _____.
2. She never cleans her room – she just throws everything willy _____.
3. He's a really keen student – an eager _____ if ever I saw one!
4. I do like that old piano music, especially boogie _____.
5. Are you angry? No? Not even a teensy _____ bit?
6. She doesn't like the countryside because she misses the hustle _____ of the big city.
7. The whole affair was very hush _____ - no-one knew about it until it was over.
8. It doesn't surprise me the police stopped his car – it was zig _____ all over the place.

Try to match each phrase from the sentences above with one of the meanings below? Use the context to help you guess.

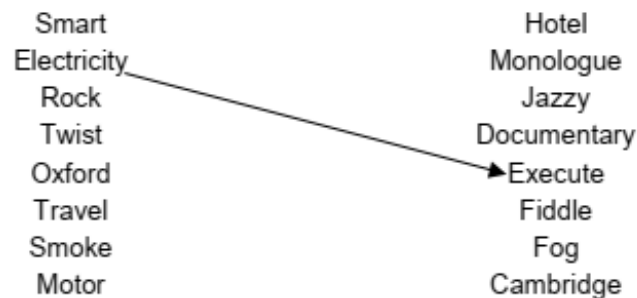
1. kept secret
2. very small
3. very enthusiastic
4. a style of music
5. moving from right to left
6. randomly
7. feelings of disgust and discomfort
8. noise and busy people

Worksheet D: Now let's think about words which are made by combining others.

If you have difficulty look at the definition of the new word:

1. **electrocute** – kill someone using electricity
2. **travelogue** – a description of a journey
3. **smog** – air pollution in a city
4. **twiddle** – keep moving something with your fingers
5. **Oxbridge** – the two oldest universities in Britain
6. **motel** – a place to stay when travelling by car
7. **snazzy** – very smart and modern
8. **rockumentary** – a television programme about a music band

Below are the original words to help you – can you match them together?

Worksheet E: Try to group the words to their original language? There are words from German, Arabic, Spanish and Hindi.

Mirror	Guitar	Zero	Patio
Shampoo	Lunch	Poodle	Tornado
Cot	Jungle	Hamburger	Luck
Rocket	Coffee	Average	Cheetah

German	Arabic	Spanish	Hindi

Worksheet F: Now let's look at changing the way we use a word.

Example: Pet (noun) = an animal that lives with us in our home can be used as a verb.

She **pets** that dog too much – he's getting really spoilt!

Try to use one of these nouns as verbs in the sentences below:

bookmark	thumb	wall-paper	spoon
	hammer	bottle	bad mouth

1. People in Britain worry about drinking tap water, so there is a big market in _____ water.
2. Stop that _____ing – the noise is driving me crazy!
3. Their car broke down and they had to _____ a lift.
4. I'm covered in mess because I've been _____ing the bedroom.
5. She's so critical of him behind his back - she's always _____ him.
6. He was _____ing food into his mouth so quickly that most of it seemed to end up on his shirt.
7. Don't forget to _____ this webpage – it seems very useful.

Worksheet G: Your turn!

Can you create one new word using each of the processes below?

- **Loaning** – what word from your language could you use in English?
- **Blending** – mix two words together
- **Conversion** – take a noun and make it a verb, or an adjective

Write a definition and an example. Explain your new words to the class.